98. Perjantaina 14 päivänä lokakuuta 1994

kello 13

Päiväjärjestys

Ilmoituksia

Kolmas käsittely:

1) Ehdotus laiksi Latvian kanssa keskinäisestä avunannosta tulliasioissa tehdyn sopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä 3291

Hallituksen esitys n:o 136
Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 39

2) Ehdotus laiksi Venäjän kanssa yhteistyöstä ja keskinäisestä avunannosta tulliasioissa tehdyn sopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä ..... „

Hallituksen esitys n:o 137
Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 40

3) Ehdotus laiksi maatilatalouden tuloverolain 13 §:n muuttamisesta ..... „

Hallituksen esitys n:o 150
Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 41

Ensimmäinen käsittely:

4) Ehdotus laiksi varallisuusverolain 24 §:n muuttamisesta 3292

Hallituksen esitys n:o 123
Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 46

5) Ehdotus laiksi veroasioissa annettavaa keskinäistä virka-apua koskevan yleissopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä 3292

Hallituksen esitys n:o 129
Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 47

Esitellään:

6) Hallituksen esitys n:o 217 laiksi yhdistyslain muuttamisesta ja siihen liittyväksi lainsäädännöksi ..... „

7) Hallituksen esitys n:o 218 laeiksi kuluttajansuojalain 3 ja 4 luvun, varallisuusoikeudellisista oikeustoimista annetun lain 36 §:n, huoneenvuokralain 5 §:n ja maanvuokralain 4 §:n muuttamisesta ..... „

8) Hallituksen esitys n:o 221 luottolaitostoiminnasta annetun lain 104 ja 106 §:n muuttamisesta ..... „

9) Hallituksen esitys n:o 223 laiksi asuintalovarauksesta verotuksessa annetun lain muuttamisesta ..... „

10) Hallituksen esitys n:o 224 laiksi Valtionrautateiden muuttamisesta osakeyhtiöksi ..... „

11) Hallituksen esitys n:o 225 laiksi valtion rataverkosta, radanpidosta ja rataverkon käytöstä 3301

12) Hallituksen esitys n:o 227 kiinteistönmuodostamista koskevan lainsäädännön uudistamisesta ..... „

13) Ed. Louekosken lakialoite n:o 67 laiksi tuloverolain 96 §:n muuttamisesta .. 3301

14) Ed. Jurvan ym. lakialoite n:o 68 laiksi työttömyysturvalain 22 ja 23 §:n muuttamisesta ..... „

15) Ed. Biaudet'n ym. lakialoite n:o 69 laeiksi lasten päivähoidosta annetun lain 11 a §:n väliaikaisesta muuttamisesta ja lasten kotihoidon tuesta annetun lain väliaikaisesta muuttamisesta annetun lain voimaantulosäännöksen muuttamisesta sekä lasten päivähoidosta annetun lain 31 §:n muuttamisesta 3303

16) Valtiovarainministeriön päätös maahan tuodun rakennussementin perushinnasta ja lisätullista (MP 2) 3310

Pöydällepanoa varten esitellään:

17) Sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö n:o 25 valtioneuvoston selonteosta kuntoutuslainsäädännön vaikutuksista ja kuntoutusjärjestelmän kehittämisestä (VNS 1) ..... „

Puhetta johtaa puhemies Uosukainen.

Nimenhuudossa merkitään poissa oleviksi ensimmäinen varapuhemies Paakkinen sekä edustajat Alho, Aula, Dromberg, Hassi, Jansson, Kanerva, Kauppinen, Kohijoki, Komi, Kuuskoski, Lahti-Nuuttila, Lehtosaari, Leppänen J., Louekoski, Luukkainen, Markkula, Metsämäki, Moilanen, Norrback, Näsi, Ojala O., Perho-Santala, Polvinen, Ranta, Rask, Roos J., Rusanen, Rönnholm, Saastamoinen, Salolainen, Savolainen, Suhonen, Törnqvist, Vanhanen, Vehkaoja, Viinanen ja Viljamaa.

Nimenhuudon jälkeen ilmoittautuvat edustajat Louekoski, Luukkainen, Ranta, Komi, Markkula ja Ojala O.

Ilmoitusasiat:

Lomanpyynnöt

Vapautusta eduskuntatyöstä saavat
tästä päivästä sairauden takia edustajat Alho ja Paakkinen, virkatehtävien takia edustajat Dromberg, Jansson, Kuuskoski, Norrback, O. Ojala, Rusanen, Vanhanen ja Vehkaoja sekä yksityisasioiden takia edustajat Aula, Kanerva, Kauppinen, Kohijoki, Lehtosaari, Metsämäki, Näsi, Perho-Santala, Polvinen, Rask, J. Roos, Rönnholm, Saastamoinen, Savolainen, Törnqvist ja Viljamaa sekä
tämän kuun 18 päivään virkatehtävien takia ed. Moilanen.

Uusia hallituksen esityksiä

Puhemies: Ilmoitetaan, että tasavallan presidentti on tänään antanut eduskunnalle hallituksen esitykset n:ot 228—243.

Hallituksen esityksen n:o 180 siirtäminen

Puhemies: Hallituksen esitys n:o 180 laiksi merimieslain 32 §:n muuttamisesta on 20 päivänä syyskuuta 1994 lähetetty sosiaali- ja terveysvaliokunnan valmistelevasti käsiteltäväksi. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että mainittu, erityisesti työaikaan liittyvä hallituksen esitys siirrettäisiin työasiainvaliokuntaan.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään.

Kirjalliset kysymykset

Puhemies: Ilmoitetaan, että eduskunnalle ovat, puhemiehelle osoitettuina, saapuneet vastaukset kirjallisiin kysymyksiin n:ot 507, 515, 523, 524, 527, 528, 532 ja 534. Nämä kysymykset vastauksineen on nyt jaettu edustajille.

Kansaneläkelaitoksen valtuutettujen täydennys

Puhemies: Luetaan Kansaneläkelaitoksen valtuutettujen täydennysvaalia koskeva eduskunnan valitsijamiesten kirjelmä.

Sihteeri lukee:

"Eduskunnan valitsijamiehet
14 päivänä lokakuuta 1994
N:o 5

Eduskunnalle

Eduskunnan valitsijamiehet kunnioittaen ilmoittavat, että he ovat tänään valinneet kansan-

eläkelaitoksen valtuutettu Anneli Tainan toiseksi henkilökohtaiseksi varamieheksi kansaneläkelaitoksen valtuutettujen toimikauden jäljellä olevaksi ajaksi terveydenhoitaja Marjut Kaarilahden vapautuksen saaneen opetusministeri Olli-Pekka Heinosen sijaan.

Valitsijamiesten puolesta:

Kimmo Sasi
Puheenjohtaja
Antti Rautava
Sihteeri"

Puheenvuoron saatuaan lausuu

Ed. Mäki-Hakola: Arvoisa puhemies! Suuren valiokunnan jäsenille ja varajäsenille ilmoitetaan, että valiokunta kokoontuu ensi viikon keskiviikkona 19. lokakuuta kello 13.15.

Päiväjärjestyksessä olevat asiat:

1) Ehdotus laiksi Latvian kanssa keskinäisestä avunannosta tulliasioissa tehdyn sopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä

Osittain kolmas, osittain ainoa käsittely
Hallituksen esitys n:o 136
Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 39

Puhemies: Ensin sallitaan keskustelu asiasta kokonaisuudessaan. Sen jälkeen päätetään kolmannessa käsittelyssä lakiehdotuksesta, joka voidaan nyt hyväksyä tai hylätä, ja lopuksi ainoassa käsittelyssä valtiovarainvaliokunnan mietinnön ensimmäiseen ponteen sisältyvästä ehdotuksesta, joka koskee sopimuksen niiden määräysten hyväksymistä, jotka vaativat eduskunnan suostumuksen.

Menettelytapa hyväksytään.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotus hyväksytään.

Lakiehdotuksen kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Valtiovarainvaliokunnan mietinnön ensimmäiseen ponteen sisältyvä ehdotus hyväksytään.

Asia on loppuun käsitelty.

2) Ehdotus laiksi Venäjän kanssa yhteistyöstä ja keskinäisestä avunannosta tulliasioissa tehdyn sopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä

Osittain kolmas, osittain ainoa käsittely
Hallituksen esitys n:o 137
Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 40

Puhemies: Ensin sallitaan keskustelu asiasta kokonaisuudessaan. Sen jälkeen päätetään kolmannessa käsittelyssä lakiehdotuksesta, joka voidaan nyt hyväksyä tai hylätä, ja lopuksi ainoassa käsittelyssä valtiovarainvaliokunnan mietinnön ensimmäiseen ponteen sisältyvästä ehdotuksesta, joka koskee sopimuksen niiden määräysten hyväksymistä, jotka vaativat eduskunnan suostumuksen.

Menettelytapa hyväksytään.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotus hyväksytään.

Lakiehdotuksen kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Valtiovarainvaliokunnan mietinnön ensimmäiseen ponteen sisältyvä ehdotus hyväksytään.

Asia on loppuun käsitelty.

3) Ehdotus laiksi maatilatalouden tuloverolain 13 §:n muuttamisesta

Kolmas käsittely
Hallituksen esitys n:o 150
Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 41

Puhemies: Toisessa käsittelyssä päätetty lakiehdotus voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotus hyväksytään.

Lakiehdotuksen kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

4) Ehdotus laiksi varallisuusverolain 24 §:n muuttamisesta

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys n:o 123
Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 46

P u h e m i e s : Käsittelyn pohjana on valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 46.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

5) Ehdotus laiksi veroasioissa annettavaa keskinäistä virka-apua koskevan yleissopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys n:o 129
Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 47

P u h e m i e s : Käsittelyn pohjana on valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 47.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

Lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti

talousvaliokuntaan:

6) Hallituksen esitys n:o 217 laiksi yhdistyslain muuttamisesta ja siihen liittyväksi lainsäädännöksi

7) Hallituksen esitys n:o 218 laeiksi kuluttajansuojalain 3 ja 4 luvun, varallisuusoikeudellisista oikeustoimista annetun lain 36 §:n, huoneenvuokralain 5 §:n ja maanvuokralain 4 §:n muuttamisesta

8) Hallituksen esitys n:o 221 luottolaitostoiminnasta annetun lain 104 ja 106 §:n muuttamisesta

valtiovarainvaliokuntaan:

9) Hallituksen esitys n:o 223 laiksi asuintalovarauksesta verotuksessa annetun lain muuttamisesta

---

10) Hallituksen esitys n:o 224 laiksi Valtionrautateiden muuttamisesta osakeyhtiöksi

Valiokuntaan lähettäminen

P u h e m i e s : Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin liikennevaliokuntaan.

Tämän asian yhteydessä sallitaan keskustelu myös päiväjärjestyksen 11) asiasta.

Keskustelu jatkuu:

Ed. A i t t o n i e m i : Rouva puhemies! Olisin oikeastaan voinut luopuakin puheenvuorostani, mikä olisi ollut tietysti pelkästään ilo eduskunnalle, mutta kun se on merkitty, niin käytän sen.

Ensinnäkään minä en pidä tästä systeemistä, jolla Valtionrautatiet yhtiöitetään. Olen moneen kertaan todennut, että ennen pitkää tilanne on se, että poliisi ja ulosottotoimi muodostetaan sellaiseksi yhtiöiksi, jotka toimivat liiketaloudellisin perustein. Valtionrautatiet samoin kuin Posti ja kaikki muutkin sellaiset ovat yhteiskunnan perusrakenteita, jotka olisi pitänyt pitää yhteiskunnan huollossa ja holhouksessa.

Jos nyt jotakin hyvää sanotaan Valtionrautateiden muodostamisesta osakeyhtiöksi, niin on se, että Valtionrautatiet on selvästi tähän saakka tukenut Pohjolan liikennekonsernin Transpointia. Transpoint on kilpaillut täysin väärillä perusteilla kuljetusmarkkinoilla sillä tavalla, että Valtionrautateiden kautta on kulkenut valtion rahaa tämän kuljetusyhtiön tukemiseen ja se on näin ollen pystynyt kilpailemaan epäkelvoin perustein. On todennäköistä, että osakeyhtiöksi muodostaminen katkaisee tämän kytkyksen. Ei niin pahaa, ettei jotakin hyvää. Transpointkin opetetaan kilpailemaan kuljetustoiminnassa normaaleilla eväillä eikä yhteiskunnan tuella muiden kuljetusliikkeiden kanssa.

Ed. R a j a m ä k i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kyllä tässä on nähtävissä selkeä yksityistämisen vimma joka puolella. Sikäli ed. Aittoniemi on oikeassa. Tässä on myös se vaara, että erityisesti Kaakkois-Suomen teollisuuden suuret kuljetukset saattavat valua jonkinlaisen kermankuorintayhtiön piikkiin, ja tämän jälkeen Valtionrautateille jää haja-asutusalueiden ja muun Suomen henkilöliikenteeseen entistä vähemmän taloudellisia resursseja huolehtia ja vastata niistä ja kehittää niitä.

Se tässä on ikävintä, että näyttää siltä, että ammattijärjestöt eli VR:n henkilöstöryhmät ovat joutuneet ajetuksi nurkkaan. Niille on ilmeisesti käynyt selväksi, että hallitus aikoo enemmistöllään runtata VR:n yhtiöittämislain läpi. Näin ollen työntekijät yritetään pakottaa nyt tässä tilanteessa, pakkorakosessa, sopimaan järjestelyistä. Toivoisin kuitenkin, että yhtiöittämiseen liittyviä riskejä ja uhkatekijöitä käsiteltäisiin valiokunnassa hyvin vakavasti lain käsittelyn yhteydessä.

Ed. Laaksonen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ed. Aittoniemen puheenvuoron johdosta haluan todeta seuraavaa.

Ed. Aittoniemi unohti erään oleellisen asian, ja ilmeisesti koko eduskunta on unohtanut aikaisemmat päätöksensä. Nimittäin tämän vuoden ensimmäisen lisätalousarvion yhteydessä eduskunta vastauksessaan totesi, että olisi selvitettävä mahdollisuudet, miten VR voisi toimia edelleen liikelaitoksena, eikä sitä ole mitään syytä osakeyhtiöittää.

Ed. Tennilä: Rouva puhemies! VR:n yhtiöitysesitys on linjassa porvarihallituksen aikaisempien valtion liikelaitoksiin kohdistuneiden toimien kanssa. Se jatkaa aiempaa linjausta. Täällähän on jo yhtiöitetty eräitä valtion liikelaitoksia. Tämän linjan jatkoa on se, että valtion osakeyhtiöistä pyritään tekemään yksityisiä. Täällähän on tälläkin hetkellä käsittelyssä useitakin ehdotuksia valtion osakeyhtiöiden osakkeiden myynnistä yksityisille. Yksityistämisideologia on tämänkin esityksen perimmäisin tausta.

Mikä vaikutus yhtiöityksellä sitten on VR:n osalta? Minusta siinä on se keskeisin vaikutus, että bisnes syrjäyttää lopullisesti palveluperiaatteen. Se on se kova ydin tässä ehdotuksessa. VR Oy toimii vain liiketaloudellisin perustein jatkossa.

Tulee varmasti käymään myös niin, että kun vuosikymmenen lopulla avataan kilpailu myös Ratahallintokeskuksen omistukseen tulevilla rataosuuksilla, niin VR Oy joutuu tappelemaan osuuksista yksityisiä kilpailijoita vastaan. Voidaan ainakin arvioida tai ottaa esille sellainenkin mahdollisuus, että esimerkiksi Helsinki — Riihimäki väliä ajaa jokin yksityinen yhtiö ja vie pääkaupunkiseudulla näin VR:n tuottoja. Voidaan myös arvioida, että jotkut teollisuuslaitokset perustavat omia kuljetusyhtiöitään, siirtävät esimerkiksi tuotteitaan teollisuuslaitoksesta satamaan oman rautatieyhtiön kautta käyttämättä enää VR:n palveluja.

Tästä seuraa se, että VR menettää tuottojaan, ja siitä seuraa sitten se, että VR ei pysty palvelemaan koko maata nykyiseen tapaan. Se tarkoittaa rataosuuksien lakkautuksia, joita tosin on tietysti tapahtunut jo liikelaitosvaiheessakin. Se tarkoittaa sitä, että ne kohdistuvat nimenomaan harvaan asuttuun osaan Suomea, jossa palvelut muutoinkin ovat kohtuuttoman huonot jo nyt. Siellähän on rataosuuksia lopeteltu hyvin karusti, ja näin iso osa maaseutualuetta on jo vailla VR:n henkilöliikennepalveluita. Tätä on eduskunnassa voimakkaasti kritisoitu.

Eduskunnassa on kuitenkin voitu jollakin tavoin VR:ää tähän saakka ainakin käsitellä, pitää jonkinlaisessa otteessakin, jos niin sanotaan, mutta osakeyhtiö on osakeyhtiö ja se toimii ihan omin päätöksin. Se saa varmasti jonkin parlamentaarisen taustan, hallintoneuvoston tai jonkin muun, mutta eduskunnan suora vaikutus VR:ään loppuu, jos osakeyhtiömalliin mennään.

Kun arvioin, että kärsijöinä tulevat olemaan nimenomaan harvaan asutut seudut, minusta se ei ole vain yleistä arviointia, vaan kokemuksenkin tuomaa pohdintaa tai kokemuksen pohjalle rakentuvaa arviointia. Kun Tele yhtiöitettiin ja kilpailu avattiin, kyllähän Tele selvästi on menettänyt osuuksiaan. Siitä alkoivat jatkossa kärsiä nimenomaan tämän maan kehitysalueet. Kilpailu käydään pelkästään täällä etelässä, ja Telen mahdollisuudet hoitaa laajaa, harvaan asuttua koko Suomea ovat heikkenemässä, valitettavasti, koska rahan tulo on supistunut. Kilpailu tosin telealalla avattiin sillä tavalla puolueellisesti, että yksityiset ovat kyllä voineet tulla kaukopuhelutoimintaan ja ulkomaanliikenteeseen puhelintoiminnan ja teletoiminnan osalta, mutta Tele Oy:tä ei ole päästetty isojen kaupunkien paikallispuhelutoimintaan, koska verkkoja ei vuokrata valtion teleyhtiölle. Tässä näkyy asenne siitä, ketä suositaan. Yksityistä suositaan.

VR:n yhtiöittämisestä tulee olemaan se seuraus, että toimintoja karsitaan nimenomaan harvaan asutuilla seuduilla ja väkeä vähennetään. Nämä kaksi seurausta ovat varmoja, ja tästä lähtökohdasta tähän ehdotukseen pitää kantaa ottaa. Ei kannata kertoa ihmisille sellaista, mikä ei tule pitämään paikkaansa. Näin tulee tapahtumaan, siitä olemme saaneet kokemusta, kun Postin ja Telen osalta nämä muutokset on tehty ja eräiden muidenkin yhtiöiden osalta.

Olen siis sitä mieltä, ja edustan tässä vasemmistoliiton eduskuntaryhmän kantaa, että VR

tulee säilyttää liikelaitoksena. Sillä on siinä riittävästi liikkumatilaa, ja se on hyvä muoto jatkaa toimintaa. Vähin, mitä tässä pitää tehdä, on se, että tämä laki tai VR:n osalta tehtävät mahdolliset muutokset siirretään seuraavaan eduskuntaan.

Minä en pidä missään nimessä oikeana sitä, että porvarillinen hallitus ehdottaa tällaista lakia, joka tulee voimaan seuraavan eduskunnan istuessa eli 1.7.1995. Jos seuraava eduskunta päätyy johonkin toiseen arvioon kuin tämä eduskunta, tilanne on omalaatuinen. Minusta vahvasti tuntuu, että tässä salissa saattaa seuraavassa eduskunnassa istua sellainen enemmistö, joka ei olekaan sitä mieltä, että kaikki pannaan yhtiöiksi ja kaikki yksityistetään. Tässä nyt tehdään minusta väärin, kun ihan viime vaiheessa tällainen iso ratkaisu lähdetään tekemään ja vielä sellaisen hallituksen toimesta, joka ainakaan mielipidetiedustelujen mukaan ei enää kansan enemmistön tukea saa.

Vasemmistoliiton eduskuntaryhmä siis lähtee siitä, että VR toimii liikelaitoksena edelleenkin ja kehittää siltä osin toimintaansa, parantaa palvelujaan ja kantaa osaltaan huolta siitä, että koko maa on hyvien VR-palvelujen piirissä niin henkilöliikenteen kuin tavarakuljetustenkin osalta. Toinen lähtökohta on se, että vähin, mitä pitää tehdä, on se, että vasta seuraavassa eduskunnassa, kun on nähty kansan tahto, tällaiset todella suuren luokan ratkaisut tehdään. En hyväksy sitä, että tämä yksityistämisideologia ikään kuin tällä tavalla rytkäisemällä viedään vielä tämän eduskunnan viime vaiheissa läpi siten, että laki astuu voimaan vasta sitten, kun toinen eduskunta jo istuu.

Edustajat Louekoski ja Luukkainen merkitään läsnä oleviksi.

Ed. S a a p u n k i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Vielä viime keväänä, kun keskustelimme VR:n henkilöstön kanssa tästä asiasta, siellä vallitsi erittäin suuri vastustus yhtiöittämistä kohtaan. Nyt syksyllä, kun me liikennevaliokunnan eräät henkilöt, kaikki eivät olleet mukana matkassa, tapasimme VR:n johdon sekä henkilöstön edustajia niin kentältä kuin pääkaupunkiseudulta, he vakuuttivat, että tästä asiasta on syntynyt sopimus kesän aikana. Tähän viitaten olen sitä mieltä, että laki voidaan käsitellä täällä ja kuunnella asiantuntijoita eduskunnassa.

Lisäksi olen ollut yhteydessä mm. Venäjän isoihin rautatieyhtiöihin, mm. Vallankumouksen rautateiden johtoon, ja sieltä päin kuljetukset lisääntyvät huomattavasti Suomeen. Kun yhtiöittäminen tapahtuu, VR:n päätöksentekokoneisto tulee paljon kevyemmäksi ja se voi liiketaloudellisin perustein paljon paremmin hoitaa asioita jatkossa. Mutta korostan, että tärkein asia on se, että henkilöstön kanssa on saavutettu yhteisymmärrys.

Ed. L o u e k o s k i (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Minä kyllä epäilen aika tavalla tätä yhtiöittämistä. Se, että on saatu VR:n johdon ja henkilökunnan kesken yhteisymmärrys asiasta, lienee tapahtunut niin, että henkilökunnalle ei juuri mitään muuta mahdollisuutta ole annettu. Jonkinlaisessa puristuksessa siinä on toimittu ja niillä ehdoilla, joilla tätä asiaa on viety eteenpäin, tuskin on voitu käydä ihan tasapuolista keskustelua henkilöstön ja yrityksen johdon kesken.

Puheenjohtaja Saapunki oli hyvin oikeassa siinä, että perusta koko tälle yhtiöittämishankkeelle näyttää olevan siinä, että VR:n johto pitää nykyistä päätöksentekoa liian sidottuna ja omaan päätöksentekoonsa sillä tavalla vaikuttavana, että siellä ei synny riittävän nopeassa tahdissa liikkeenjohdon tarvitsemia päätöksiä. Tämä on kuitenkin seikka, jonka ei pitäisi vaikuttaa niin ratkaisevasti, että liikelaitoksesta tehdään yhtiö. Kyllä liikelaitoksen päätöksenteko voidaan muuttaa sellaiseksi, että päätöksiä syntyy laitoksen toiminnan tarpeitten mukaan. Siinä suhteessa kannattaa katsella valtioneuvoston byrokratiaa, vähentää sitä ja antaa liikelaitoksen johdolle aito päätöksentekomahdollisuus silloin, kun liikelaitoksen johtaminen sitä edellyttää.

Ed. K o s k i n e n (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Yhdyn pitkälti samoihin kommentteihin, joita ed. Louekoski jo ehti todeta. Kysymys ei ole ollut mistään tasapainoisesta neuvottelutilanteesta, vaan henkilöstö on asetettu seinää vasten. Toivottavasti tämän lakiesityksen käsittelyn yhteydessä pystytään turvaamaan Valtionrautateiden tulevaisuus siten, että se ottaa huomioon niin liikennetarpeen, rautatiepalvelujen käyttäjien tarpeet kuin henkilöstön asemankin.

Ed. Tennilä viittasi siihen, että niin tässä asiassa kuin monessa muussakin hallitus viime kuukausinaan tekee hyvin harkitsemattomia, no-

peasti sutaistuja esityksiä. Näyttää vähän siltä, että samaan tapaan kuin murtovarkaat viimeisillä hetkillään, kun näyttää, että poliisit ajavat pihaan, yrittävät kaapia mukaansa kaiken, mikä käteen tarttuu, nyt on vähän samanlainen henki hallituksen toiminnassa.

Erityisestihän se on näkynyt rakennuslain muutoshankkeessa. Viimeisillä metreillä, kun nähdään, että toisenlainen poliittinen enemmistö on tulossa, yritetään tehdä pysyvää lainsäädäntöä. Näiden osalta täytyy vain ilmoittaa, että tämä pysyvä lainsäädäntö jää lyhytaikaiseksi.

Ed. Tennilä (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Ed. Saapungille totean, että VR:n asema liikennepolitiikassa ja liikenteen hoidossa on niin keskeinen, että päätös on tehtävä yhteiskuntapoliittisin perustein. Minä näen, että ehdottomasti on käymässä niin, että tässä bisnes syrjäyttää lopullisesti palveluidean. Minusta kuitenkin on olemassa toimintoja, joihin myös VR:n toiminta kuuluu ja joissa nimenomaan palvelun pitää olla lähtökohtana siten, että palvelutoiminta kattaa koko maan. Bisnespohjalla toimiva yhtiö ei voi tietenkään tätä tehtävää täyttää, koska sen tehtävä on vain tehdä tuottoa ja saada aikaan voittoa.

Minä näen tämän hyvin isona yhteiskuntapoliittisena ratkaisuna, enkä usko, että henkilöstö todellakaan on päässyt tasavertaisesti asiasta keskustelemaan. Heille on "ota tai jätä" -tilanne pantu eteen ja vielä niin, että on ollut tietynlainen kiristystilanne: jos ette nyt hyväksy, niin eläkeedut jäävät hoitamatta kokonaan, mikä tietysti neuvottelutilanteena on kaikkea muuta kuin tasapuolinen.

Tässä on kysymys vielä siitä, että eduskunnan asema heikkenee valitettavasti, myös tältä osin, kun liikennepolitiikkaa hoidetaan.

Ed. Ranta merkitään läsnä olevaksi.

Ed. Skinnari (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Muistutan ed. Saapungillekin siitä, että viime vuosikymmenen lopulla, kun rahaliikenteessä vaadittiin sitä, että pitää pystyä tekemään bisnestä entistä nopeammin ja tehokkaammin, niin eduskunta jopa uskoi tähän, ja annettiin mahdollisuus tehdä ratkaisuja entistä nopeammin ja pienemmällä porukalla. Lopputulos oli kuitenkin, kun haluttiin välttää eduskuntaa, niin kuin rautatielaitoksen yhtiöittämisessä, että viime kädessä me eduskunnassa tämän ongelmakentän joudumme hoitamaan.

Rautateiden osalta jonkin verran ihmettelen ed. Saapungin ja keskustan asennetta tähän, sillä tosiasiahan on se, että kyllä parhaat palat tulevat hoidetuiksi varmasti yhtiöiden osalta. Tämä toimii myös Pietarin suuntaan siltä osin kuin on kysymys parhaista paloista. Mutta kuka hoitaa tämän laajan maan? Kuka hoitaa pinta-alaltaan Euroopan yhden suurimman valtion rautatieliikenteen? Tässä tulee esiin, niin kuin monessa muussakin, että ei bisnesihmisistä ole tämän asian hoitajiksi. Tällöin lopputulos on kuitenkin se, että valtion pitäisi hoitaa. Mutta mistä se saa rahat tähän hoitoon, kun toiset hoitavat parhaimman osuuden? Jonkinlaista bisnesajattelua myös kansanedustajalta voisi edellyttää, jos me tarkoitamme, että bisnestä syntyy.

Toinen asia on se, että ei niistä yritysjohtajista, jotka Valtionrautateiden palveluksessa ovat, sen parempia bisnesihmisiä tule, on kysymyksessä osakeyhtiö, liikelaitos tai entinen virkamies, se on käytännössä nähty.

Ed. Kekkonen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Hiukan minäkin ihmettelen tätä kovaa kiirettä, jolla hallitus tässä asiassa operoi. Se tahti, jolla siirrytään perinteisestä Valtionrautateistä ensin liikelaitokseksi ja siitä osakeyhtiöksi, on kovin nopea ja hätäinen.

Arvoisa rouva puhemies! En epäile valiokunnan puheenjohtajan, ed. Saapungin vilpittömyyttä ja rehellisyyttä, kun hän sanoi, että asiassa on toimittu yhteisesti henkilökunnan kanssa. Toistan sen, mitä täällä on jo pariin otteeseen sanottu, että minulla on myös se käsitys, että henkilökunta joutui tässä todella selkä seinää vasten hyvin vaikeaan tilanteeseen, jossa henkilökunnalle ei juuri jäänyt vaihtoehtoja vaikuttaa. Oltiin tilanteessa "juu vai ei". Kun neuvotteluihin otettiin, jos oikein olen ymmärtänyt, muutamia eläkekysymyksiä, niin eipä siinä paljon henkilökunnalla ollut nokan koputtamista.

Kaakkoissuomalaisena kansanedustajana, arvoisa rouva puhemies, en minä epäile, ettei jossakin Kaakkois-Suomen massiivisessa kuljetusjärjestelmässä pärjättäisi, oli muoto mikä hyvänsä. Mutta mikä minua ihmetyttää, on keskustapuolueen kyyninen suhtautuminen nimenomaan haja-asutusalueisiin, nimenomaan niihin alueisiin, joilla rautatiet ovat henkilöliikenteen hoitajana olleet aivan keskeisellä sijalla.

Ed. U k k o l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Joka kerta, kun yhtiöittämisasioita tuodaan eduskuntaan, nousee tämä ideologinen kiista. Toisella puolella niitä kannatetaan ja toisella vastustetaan. Mielestäni näissä asioissa pitäisi asettaa kysymys siitä, mikä on valtion tehtävä ja mikä on yhteiskunnan, julkisen sektorin tehtävä, onko se pyörittää jotakin bisnestä tai firmaa, kuten tähän saakka on tehty.

VR:n tapauksessa supistuksia henkilöliikenteeseen on tapahtunut jo ennen kuin se oli liikelaitos. Ei tässä siitä ole kysymys. Ed. Louekoski aivan varmasti oli oikeassa siinä, että liikelaitosmuoto sinänsä estää tehokkaan yritysjohtamisen ja tehokkaat ja nopeat päätökset. Ilmeisesti tässä on se syy, minkä vuoksi Valtionrautateiden johto haluaa yksityistää, yhtiöittää, toimintaansa.

En ole vielä sikäli ottanut kantaa tähän asiaan, miten tähän pitäisi suhtautua, mutta kyllä palveluaspekti tietenkin täytyy ottaa näissä päätöksissä huomioon. Senpä vuoksi esimerkiksi Tele oli aivan syytä yhtiöittää, mutta Postia ei olisi ollut. Eli tässäkin täytyy ottaa huomioon se, että nyt Valtionrautateiden kohdalla sanotaan, että palvelut haja-asutusalueella huononisivat. Ne ovat kyllä jo huonontuneet tähänkin asti.

Ed. S a a r i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! En halua nyt sen kummemmin tässä vaiheessa ottaa tähän lakiesitykseen kantaa. Mutta haluan kuitenkin muistuttaa, että ei VR kilpaile toisten rautatieyritysten kanssa, vaan kilpailutilanne on nimenomaisesti kumipyörä- ja lentoliikenteen kanssa. VR hoitaa tällä hetkellä tavaraliikenteen. Sen markkinaosuus on noin 24 prosenttia ja henkilöliikenteestä noin 5—6 prosenttia. Kilpailutilanne on nimenomaan tämän maantieliikenteen kanssa. Jotta VR voisi siinä kilpailussa menestyä paremmin, sille tietenkin pitää antaa mahdollisimman hyvät mahdollisuudet pärjätä siinä.

Ja tämän lakiesityksen yksi syy, minkä vuoksi VR tätä toivoo, on se, että tässä siirretään VR:lle kertynyttä eläkevastuuta valtion vastattavaksi lähes 2 miljardia markkaa. Se aivan ehdottomasti on yksi syy, joka parantaa VR:n kilpailu- ja palvelumahdollisuuksia nimenomaan maantieliikenteen kanssa kilpaillessa.

Ed. L o u e k o s k i (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Ed. Ukkola on hyvin oikeassa siinä, että on syytä kysyä, mikä valtion tehtävä on silloin, kun on tietystä rautateitten perusliikenteestä kysymys erityisesti haja-asutusalueella, ja mikä valtion tehtävä on silloin, kun on turvattava postin kitkaton kulku. Tässä katsannossa sillä seikalla, huolehtiiko toiminnan vastuusta liikelaitos vai osakeyhtiö, on kovin vähän merkitystä.

Liikelaitokset on kehitetty sitä varten, että ne toimivat joustavasti ja ottavat huomioon liiketaloudelliset näkökohdat. Sitten kun liikelaitoksia ollaan muuttamassa osakeyhtiöiksi, ei ole näytetty mitään sellaista perustetta, että toiminta siitä erityisesti tehostuisi. Pikemminkin on käynyt päinvastoin. Osakeyhtiölain mukaan ne toimivat hyvin itsenäisesti, ja VR:n kohdalla on odotettavissa, että kannattamattomia linjoja erityisesti maaseudulla tullaan entistä nopeammassa tahdissa ajamaan alas. Tämä on se tavoite, johon ilmeisesti pyritään nyt yhtiöittämisen kautta, ja sitä tavoitetta minä en hyväksy.

Eläkevastuun siirtäminen valtiolle voi tapahtua monella tavalla, mutta ei siinäkään paras tapa ole se, että liikelaitoksesta tehdään osakeyhtiö. Mikä tapa se on? Se on vain jonkinlainen koukku, jolla eläkkeitä maksamaan velvoitettu valtiovalta kiertää tätä velvollisuuttaan ja siirtelee sitä muihin käsiin.

Ed. M u t t i l a i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Myös oma puheenvuoroni koskee valtion tehtäviä. Haluankin painottaa sitä seikkaa, kumpi tässä nyt on tärkeämpi asia. Onko se kansalaisten palvelu ja onko se osa Suomen asuttuna pitämistä? Olen erityisen huolissani myös maakunnallisten ratojen ja maakunnallisten linjojen kohtalosta, jos tämä yhtiöittämishanke toteutuu. Mielestäni nämä ovat tärkeämpiä asioita kuin se, että Valtionrautateiden johdon tahto tässä toteutuu. Tehokkaampaa johtamista voidaan harjoittaa muullakin tavoin kuin muuttamalla liikelaitokset osakeyhtiöiksi.

Haluan myös painottaa sitä seikkaa, että Valtionrautatiet on liikelaitoksena pystynyt tekemään erittäin hyvää tulosta, sekä sitä, että rautatiet on erittäin ympäristöystävällinen vaihtoehto liikkua.

Lopuksi toivon, että kun valiokunta kuuntelee tässä asiantuntijoita, se todella paneutuu henkilöstökysymykseen ja eläkejärjestelyihin, koska näihin on olemassa myös muita huomattavasti parempia vaihtoehtoja kuin tämä hallituksen esittämä.

Ed. V. L a u k k a n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Ukkolalle olisin vain

huomauttanut, että kyllä kuulostaa äärettömän keinotekoiselta, kun tällaisellakin alalla vedotaan siihen, että päätökset voitaisiin tehdä nopeasti. Kyllä VR liikelaitoksenakin kykenee varmuudella tekemään riittävän nopeasti päätökset. Toisekseen täytyy ottaa huomioon, että VR:n puolella suurimmalla osalla päätöksistä on äärettömän kauaskantoiset vaikutukset. En ollenkaan usko siihen, että kannattaa tehdä äärettömän nopeasti päätöksiä, koska se ei ole sama asia kuin hyvin harkittu ja huolellisesti pohdittu päätös, jonka kaikki hyvin pitkälle ulottuvat vaikutuksetkin pyritään arvioimaan.

Jos nyt ollaan rehellisiä, niin varmasti on helpompaa siirtää valtion vastuusta tällaiseen osakeyhtiömuotoon koko toiminta, ja sen jälkeen mm. työntekijöiden irtisanominen eli poispotkiminen tapahtuu huomattavasti kivuttomammin, nopeammin, vähemmin kustannuksin ja valtion mainetta vähemmän tahraavalla tavalla. Tämä on varmasti se realistinen syy tähän muutosesitykseen.

Ed. S a a p u n k i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! En lähde tässä yhteydessä enää kinastelemaan asian sisällöstä, koska tulemme valiokunnassa varmasti kaikkia tahoja kuuntelemaan perusteellisesti ja myös pohtimaan asiaa.

Mutta tästä kilpailusta sen verran, että kun Tele tuli kilpailun piiriin ja yhtiöitettiin, niin en usko, että Tele olisi pärjännyt Puhelinlaitosten Liiton kanssa kilpailussa niinkään hyvin, jos se olisi ollut liikelaitoksena, kuin mitä sen tänä päivänä on todettu pärjänneen. Siitä voimme olla kiitollisia.

Ed. Saari otti esille oleellisen tekijän, että VR joutuu jo nyt kilpailemaan kumipyöräliikenteen kanssa. Jos siellä on notkea päätöksentekokoneisto, minä uskon, että se kilpailu on hyvin tehokasta myös tulevaisuudessa. Onhan VR kehittämässä myös henkilöliikennepuolta — jossa on kannattamatonta liikennettä kiskobussijärjestelmällä — jolloin saadaan kustannuksia huomattavasti alaspäin, kun siirrytään kevytrakenteiseen kuljetusjärjestelmään. Kuten sanoin, palataan asiaan, kun valiokunta on tämän perusteellisesti käsitellyt ja asiantuntijoita kuunnellut.

Ed. V i s t b a c k a : Arvoisa puhemies! Hallitus näyttää jatkavan sitä peruspalvelujen romuttamista, mikä aikoinaan jo aloitettiin. Valiokunnan puheenjohtajalle toteaisin sen, että kyllä Tele on aivan eri asia kuin posti taikka rautatiet.

Niin kuin täällä aikaisemmin on tullut esille, vaarana on nimenomaan kermankuorinta. Sen jälkeenhän määrättyjä rataosuuksia pystytään kauppaamaan yrityksille, jotka haluavat niitä hoitaa. Valtionyhtiön taholta kyse tulee olemaan siitä, että kannattamattomat rataosuudet vielä suuremmalla teholla lopetetaan, ja ne ihmiset, jotka ovat päärataverkkojen ulkopuolella ja reunoilla, joutuvat kyllä vaikeampaan tilanteeseen.

Päätöksenteko pystytään hoitamaan myös valtion liikelaitoksessa suhteellisen nopeasti ja järkevästi. Se on ohjausjärjestelmä, kyse on vain siitä, millä tavoin hallitus ja eduskunta asiasta haluavat päättää.

Arvoisa puhemies! Mielestäni rautatiet ovat peruspalvelua kansalaisille, ja ne pystyttäisiin hoitamaan erittäin hyvin nykyisen valtion liikelaitoksen kautta. Ainakin ne kokemukset, mitä tähän saakka on ollut, ovat olleet hyviä. Henkilökohtaisesti tulen vastustamaan ehdottomasti tämän tyylistä yhtiöittämistä.

Ed. V. L a u k k a n e n : Tänä päivänä on enemmän kuin ajankohtaista tarkastella näitä kysymyksiä siinä, mikä on ikään kuin se moottori, joka saa näitä asioita viemään tähän suuntaan. Hallituksen esityksen perusteluissa lähdetään kohdassa 2.2. aika lakonisesti siitä, että nimenomaan Euroopan unionin rautatiepolitiikka on tällainen tausta-ajatus. Täällä todetaan, että neuvoston direktiivissä pyritään rautatieyritysten taloudellisen ja hallinnollisen itsenäisyyden lisäämiseen. Todetaan, että tarkoituksena on kuljetustoiminnan ja radanpidon erottaminen ja tähän liittyen radanpidon rahoitusvastuun siirtäminen valtiolle ja kilpailun luominen kansainväliseen liikenteeseen siten, että rautateiden kansainväliset ryhmittymät ja kansainvälisiä yhdistettyjä kuljetuksia hoitavat rautatieyritykset voisivat käyttää ratamaksua vastaan jäsenmaiden ratoja.

Tässä on siis yksinkertainen politiikka: annetaan kansallisvaltiolle, tälle köyhtyvälle kansallisvaltiolle, jolla tuskin rahat riittävät enää mihinkään, annetaan sille se vaatimaton tehtävä, että radat toimivat hyvin. Sen jälkeen suuret eurooppalaiset rautatieyritykset tai liikennöintiyritykset valmistavat suurnopeusjunia. Todellakin Euroopan unionin tavoitteena on Eurooppaa yhdistävä suurnopeusverkosto, joka sisältäisi vuoteen 2002 mennessä yli 10 000 kilometriä rakennettavaa verkostoa. Kaikkien on tarkoitus siis tarkoitus rakentaa ja kunnostaa lähes 30 000

kilometriä rataa, jolla voidaan liikennöidä yli 200 kilometrin tuntivauhdilla. Tässä jälleen nähdään kerran yksiselitteinen Euroopan unionin tavoite luoda alue, jolla ei ole ollenkaan sisäisiä rajoja. Siellä kuljetaan 200 kilometriä tunnissa junilla näillä radoilla, joista kansallisvaltioiden täytyy huolehtia. Voiton tästä bisneksestä keräävät ja koko hinnoittelupolitiikan määräävät aivan muut tahot kuin kansallisvaltiot.

Tämä ei missään tapauksessa voi olla kansallisvaltion etu. Se ei voi olla Suomen etu eikä minkään muunkaan yksittäisen valtion etu, mutta se on koko Euroopan käsittävien yritysten etu, kun ne pääsevät tälläkin alueella ja tälläkin sektorilla kilpailun avulla toimimaan täysin vapaasti.

Tämä kehitys on äärettömän kielteistä, ja tuntuu oikeastaan traagiselta näin neuvoa-antavan kansanäänestyksen kynnyksellä, että Euroopan unionia markkinoidaan jopa sillä, että saataisiin lisää työpaikkoja. Kuitenkin samanaikaisesti Euroopan unionin inspiraation mukaisesti siirrytään kehitykseen, joka tietää armottomalla tavalla julkisen sektorin rajua supistamista. Ensimmäisenä on tietenkin tällainen hygieeninen vaihe siirtää julkisen sektorin puolelta virkamiehiä tavallisiksi työsopimussuhteisiksi työntekijöiksi. Tämän jälkeen heidän irtisanomiseensa eli potkujen antamiseen ei tarvita enää minkäänlaista valtion lupaa tai suostumusta, koska kaikkihan tapahtuu näissä yhtiöissä osakeyhtiömuotoisessa toiminnassa, tapahtuu markkinaehtoisesti. Kun markkinavoimat vaativat, että täytyy supistaa yhä enemmän henkilökuntaa, niin sitten tehdään, ja siihenhän ei tietenkään kansanedustajilla tai ministereillä ole mitään sanomista, kun markkinoiden ylhäisyys eli markkinavoimat vaatii näin.

Ei ehkä ole aivan sattuma, että juuri näihin aikoihin on ollut jo suunnitelmissa yksinkertaisesti sekin, että vetureista vähennettäisiin toinen kuljettaja pois, koska on selvää, että kaksi kuljettajaa lisää kustannuksia, vaikka on myös yhtä selvää, että kaksi silmäparia näkee aina paremmin kuin yksi. Liikenneturvallisuuden kannalta olisi varmasti hyvä säilyttää tämä vuosisatainen perinne, mutta jos ajatellaan puhtaasti markkinahenkisesti, tuskin ne muutamat menetykset, jotka ehkä tämänkin ratkaisun jälkeen tulevat, estävät sen, että taloudellisesti vielä on varmaankin kannattavaa näin tehdä.

Arvoisa puhemies! Tämä kehitys todella viittaa siihen, että ihmisten tulisi yhä enemmän vakavasti paneutua siihen, mihin kaikkeen Euroopan unionin ajama integraatiopolitiikka todella johtaa, Tuntuu, että on säälimätöntä ensiksi vastata myönteisesti tällaiseen suureen periaatteelliseen kysymykseen, mutta täysin ei ymmärretä sen tosiasiallisia vaikutuksia kansallisvaltiolle. Kyllähän tähän ideaan suurnopeusverkostojen luomisesta, kuten hallituksen esityksessäkin myönnetään, liittyy myös Euroopan unionin rautatieteollisuus.

Nyt tältäkin osin on mielenkiintoista, että kuuluisa ja maineikas Cecchinin raportti, jossa on yli 10 000 sivua, tutki kehitystä, joka rautatieteollisuuden osalta tulee olemaan integraation myötä. Siellä todettiin, että Euroopassa tällä hetkellä on 16 sähkövetureita valmistavaa tehdasta, mutta integraation jälkeen jäljellä on enää vain neljä. Totta kai voimme ymmärtää, että näiden neljän jäljelle jäävän yrityksen kannalta rautatieteollisuuden alalla kehitys on pelkästään myönteistä, mutta onko se myös myönteistä niiden arviolta 8—9 kansallisvaltion osalta, jotka menettävät kokonaan oman rautatieteollisuutensa. Ymmärrämme, että nämä edut eivät käy yksiin, jos ajattelemme toisaalta yksittäisen kansallisvaltion etuja ja toisaalta suuryrityksiä, jotka haluavat keskittyneesti päästä kilpailemaan tälläkin alalla.

Paljon on siis sellaisia kielteisiä vaikutuksia tällä integraatiopolitiikalla, joista vaietaan visusti, arvoisa puhemies, viimeistään siihen asti, kunnes neuvoa-antava kansanäänestys on käyty.

Ed. R i i h i j ä r v i : Arvoisa puhemies! Valtionrautatiet ovat palvelleet yhteiskuntaamme yli sata vuotta kiitettävällä tavalla, viime vuosina liikelaitoksena. Nyt ollaan kuitenkin luopumassa valtion liikelaitoksesta ja yhtiöittämässä tätä yritystä.

Mielestäni tässä salissa tehtiin jo silloin suuri virhe, jota olin itsekin tekemässä, kun Posti ja Valtionrautatiet liikelaitostettiin. Me teimme sen hyvässä uskossa, että näin parannetaan palveluja ja nämä laitokset kehittyvät myönteisesti. Kuitenkin kehitys on ollut koko ajan se, että palveluja on vähennetty, ja sellaisia rataosuuksia, joilla on ollut esimerkiksi henkilöliikenteen puolella vähän matkustajia, on supistettu, ja ne ovat olleet jatkuvan lakkautusuhan alaisia. Näin on esimerkiksi Iisalmi — Ylivieska-väli, joka on ainoa tie Savosta länteen. Sitä henkilöliikennettä on oltu lakkauttamassa, vaikka sillä rataosuudella sinänsä on paljon tavaraliikennettä. Ei näin harvaanasutussa maassa voi olla hyvin paljon matkustajia keskellä viikkoa, mutta viikonloppuisin

esimerkiksi edellä mainitun rataosuuden henkilöliikenne on hyvinkin vilkasta.

Tämä vimma yksityistää on liittymässä paljon suurempiin kuvioihin kuin suomalaisiin. Tähän ed. Vesa Laukkanen edellä jo viittasi. Tässä ollaan nyt kansainvälisen pääoman pyörityksessä, ja loppua ei näy. Ei siinä ajatella rautateitten työntekijöitä, ei siinä ajatella niitä ihmisiä jotka palveluja tarvitsevat. Siinä ajatellaan pelkästään bisnestä. Se ei sovi meille Suomeen, missä on viisi miljoonaa ihmistä ja Euroopan suurimpia maita. Me tarvitsemme peruspalvelut, jotka me yhteisesti kustannamme, ja siksi minä ainakin tulen esittämään, että seuraavan hallituksen ja eduskunnan onkin ryhdyttävä toimenpiteisiin, että Posti ja Rautatiet otetaan jälleen valtiolle.

On aivan mieletöntä se, että toisaalta junien nopeudet esimerkiksi lisääntyvät ja henkilökuntaa vähennetään ja vähennetään. Suuronnettomuuksien vaarat lisääntyvät. Kaiken kaikkiaan meidän on mietittävä myös sitä, tarvitaanko niin tavattoman nopeita junia, kalliita junia. Eikö olisi parempi, että kuljetaan muutama tunti hitaammin mutta niin, että kyytiä saavat myös ne, jotka asuvat haja-asutusalueilla.

Tämmöinen hyvin merkittävä junayhteys on esimerkiksi Oulu — Nurmes — Joensuu — Helsinki, joka kulkee itärajan tuntumassa. Sitä on oltu supistamassa, ja kuitenkin se on hyvin merkittävä yhteys siellä asuville ihmisille tänne pääkaupunkiseudulle. Tällaisilla yhteyksillä on myönteinen vaikutus siten, että me voimme pitää tämän maan kauttaaltaan asuttuna, mutta kun liikenne lakkaa, ihmistenkin on tultava sitten pois.

Tässä yhtiöittämisessä ei varmasti hyödy Suomen kansa, ei tässä hyödy valtiontalous. Tästä hyöty tulevaisuudessa tulee menemään maan rajojen ulkopuolelle, ja kun sitä hyötyä ei saada tarpeeksi, täällä ajetaan alas myös Rautateitten toimintoja.

Minä haluan vielä vakavasti muistuttaa, kun tätä lakia käsitellään valiokunnassa, että siellä paneuduttaisiin siihen, minkälaista on tänä päivänä matkustaa Suomen rautateillä. Jos sinulla on matkatavaraa ja sinun pitäisi jättää se kuljetettavaksi ja olet menossa esimerkiksi Suonenjoelle, sinun matkatavarasi menevät Kuopioon ja saat seuraavana päivänä käydä niitä hakemassa sitten Suonenjoen tavara-asemalta. Palvelu, joka meillä toimi erittäin hyvin höyryveturien aikakaudella, on kokonaan loppunut, ja ihmiset saavat tulla toimeen niin hyvin kuin kykenevät. Tässä erikoisesti juuri vanhukset, vammaiset ja pienten lasten kanssa matkustavat ihmiset ovat suurissa vaikeuksissa. Ei ole sitten ihme, että ei junaa voida käyttää, kun ei siellä ole näitä palveluja. Siellä on toisaalta hyviäkin palveluja: On lastenosastoja jne. näissä pitkän matkan junissa. Siellä on paljon hyvää, mutta sitten semmoiset käytännön järjestelyt esimerkiksi asemilla henkilöpulan takia on karsittu pois.

En tule missään tapauksessa hyväksymään Rautateitten yhtiöittämistä, vaan tulen tekemään omalta osaltani kaiken voitavani, että meillä jälleen Valtionrautatiet ja Posti ja myös työntekijät ovat virkasuhteessa eikä suinkaan helposti erotettavina, koska valtion palkka, leipä on, niin kuin sanotaan, pitkä ja kapea. He ovat sille uralle lähteneet, joten heillä pitää olla myös tietty turvallisuus palkan ja työn jatkumisesta ja myös eläkkeestä.

Se, että nyt 2 miljardin eläkkeen takia ollaan tekemässä Valtionrautateistä, liikelaitoksesta, yhtiötä, on kyllä minusta eriskummallinen, sanoisinpa jopa koomillinen, hattutemppu. Yhteiskunnanhan nämä vastuut on maksettava joka tapauksessa. Ei tämä veronmaksajalle tule yhtään halvemmaksi.

Kyllä meidän on pidettävä Rautatiet semmoisena peruspalvelulaitoksena, jolla taataan kaikki yritteliäisyys, ja nimenomaan yksityinen yritteliäisyys perustuu siihen, että meillä on erittäin hyvä infrastruktuuri. Siitä eivät kyllä maailman pääomien hallitsijat ole kiinnostuneita vaan nimenomaan siitä kerman kuorimisesta, johon täällä monissa puheenvuoroissa on viitattu.

Ed. Komi merkitään läsnä olevaksi.

Ed. Aittoniemi (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Vaikka olen itsekin vastustanut Posti-Telen toiminnallisia muutoksia ja olen vastaan myös tätä Valtionrautateiden kehitystä osakeyhtiöksi, en yhdy kuitenkaan ed. Riihijärven näkemyksiin siitä, että Postin osalta olisi epäonnistuttu. Rautateiden osalta on hiukan eri asia. Se on eräällä tavalla raskas perusrakenne yhteiskunnassa, kuin verenkiertoverkosto, jos näin voi sanoa.

Posti on hiukan erilainen, ja erityisesti Telen osalta liiketoiminnan korostaminen yhtiöittämisen yhteydessä oli perusteltua, koska se toimii kansainvälisillä areenoilla hyvin paljon ja sen on oltava todella nopea ja liikkuva, ja se on varsin hyvin pärjännyt. Olen myös keskustellut Postin

ja Telen henkilökunnan kanssa, ja he ovat hyvin tyytyväisiä nykyiseen olotilaansa, ja kyllä nämä postit ovat sentään perille aika mukavasti tulleet. Eli kokonaisuutena Postin ja Telen muutos oli loppujen lopuksi onnistunut, vaikka siihen liittyi poliittista kiihkoilua aikanaan vaalien alla.

Tämä omistaminen taas johtuu siitä, että Postilla on nimestään huolimatta erinomainen johtaja: Vennamo, joka on saanut siellä asiat pyörimään. Se on myös henkilökunnan kanta. Se riippuu paljon siitä, minkälainen johtaja on firmalla. Se vaikuttaa työntekijöiden tyytyväisyyteen ja palveluiden tehoon, jotka Postilla ja Telellä minun mielestäni ovat kohtuullisen hyvät.

Ed. S a a r i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Myös tässä ed. Riihijärven puheessa oli muutamia aika erikoisia kohtia, koska hän puhui yksityistämisestä ja vaati, että Posti ja Rautatiet pitäisi ottaa valtiolle. Nehän nimittäin ovat valtiolla. Ei niitä voi ottaa valtiolle, koska ne ovat valtiolla.

Sitten hän totesi, että jos VR yhtiöitetään, aletaan tehdä pelkästään bisnestä ja lakataan ottamasta huomioon palveluiden tarvitsijat. Minusta asia on juuri päinvastoin. Jos aiotaan hoitaa toimintaa kannattavasti, juuri silloinhan on välttämätöntä ottaa palveluiden tarvitsijat huomioon, koska muuten palvelut eivät mene kaupaksi.

Jos me edelleen hoitaisimme esimerkiksi VR:ää jollakin virastoperiaatteella, totta kai on mahdollista, että ajettaisiin hyvin paljon tyhjiä junia, mutta se edellyttäisi sitten VR:n alijäämän kattamista valtion budjetista. Kun me tiedämme, että jo nyt valtio kattaa joka kolmannen menomarkkansa velalla, ei ole kovin todennäköistä, että tällaisia alijäämän kattamisia tulevaisuudessa voitaisiin laajasti tehdä.

Ed. R i i h i j ä r v i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Saari tietää yhtä hyvin kuin kaikki muutkin, että näin harvaanasutussa maassa ei voida saada kannattavaksi kaikkia linjoja. Tämä on aivan selvä asia. Mutta kuitenkin edellytyksenä sille, että ihmiset voivat siellä asua, on se, että heillä on liikenneyhteydet kunnossa. Tämä on koko ajan vähenemässä. Liikelaitos, koska se ei pidä enää palvelua numero yhtenä — tietysti palvelu joudutaan muussa vaihtoehdossa kattamaan verorahoilla — totta kai se vähentää niitä junavuoroja.

Mitä tulee valtiolle ottamiseen, niin tarkoitan sitä, että olisi jälleen valtion rautatiet eikä mikään liikelaitos eikä yhtiö, vaan valtion rautatiet. Se on sitten rautatiehallitus, joka hoitaa homman, ihan jäykästi mutta vakaasti.

Ed. R ä t y (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Vihreiden kannalta tässä on erittäin suuri huoli siitä, että kaikilta niiltä rataosuuksilta, jotka lakkautetaan mahdollisesti, tavaran kuljetukset siirtyvät teille, ja maanteiden taso tällä hetkellä mm. pohjoisilla alueilla tulee olemaan todella kovalla koetuksella. Se tulee lisäämään ympäristöriskejä ja aiheuttamaan erittäin paljon suuria vaaratekijöitä mm. kemikaalien kuljetuksissa jne. Toisin sanoen jos yhtiöittäminen todella lähtee sille linjalle, että vain kannattavat osuudet pidetään yllä ja kannattamattomia ei, se tulee olemaan tulevaisuudessa äärettömän suuri ympäristöriski.

Ed. M ä k i p ä ä : Arvoisa puhemies! Tässä lyhyessä puheenvuorossani haluan mainita, että Valtionrautateiden osakeyhtiöksi muuttamisen vastustus ei johdu mistään ideologisesta syystä, vaan pidän tärkeänä, niin kuin täällä on monta kertaa todettu, että kyllä meidän pitää joku peruspalvelu säilyttää. Kun tiedetään, että rataverkon pituus Suomessa on noin 5 600 kilometriä ja, sanotaan, kannattamattomia eli vähäliikenteisiä osuuksia näistä on 25 prosenttia, se tietää automaattisesti sitä, jos vertausta käytetään — että täytekakusta otetaan kermat pois ja sivuseudun ihmiset saavat nuolla näppejään eli heille ei turvata minkäänlaisia palveluja.

En ymmärrä semmoista VR:n kehittämistä, että nyt tulee nopeita superjunia, jotka esimerkiksi lähtevät Oulusta ja seuraavan kerran pysähtyvät Helsingissä. Tämä ei ole mitenkään ihmisten peruspalvelua, vaan pitäisi kyllä ottaa jonkinlainen järki käteen ja miettiä, mistä tässä on kysymys.

Henkilöstö varmaan entisestään vähenee, niin kuin 80-luvulta lähtienkin on vähentynyt, vaikka kuljetusmäärät ovat lisääntyneet. Eli kyllä hyvin lämpimästi toivon, että ed. Saapungin johtamalla liikennevaliokunnalla olisi tosiaan sellainen järki, että miettisitte vielä toisenkin kerran, mihin tässä ollaan menossa.

Ed. S a a p u n k i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Kuten sanoin, niin mietitään, mietitään ja kuunnellaan, kuunnellaan.

Mutta varsinaisesti ed. Saaren puheenvuoron johdosta voisin sanoa, että olen keskustellut monen kumipyöräyrittäjän kanssa, joilla on pitkät

matkat Helsinkiin, ja siellä suunnitellaan hyvin vahvasti sellaista vaihtoehtoa, että pannaan kontit kumipyöriltä VR:n kyytiin ja Helsingissä on sitten jakelupiste konteille. On annettu ymmärtää, että huomattavasti joustavampaa olisi näiden neuvottelujen suuntaaminen silloin, kun olisi yhtiömuotoinen järjestelmä, jolloin siellä sisälläpäin pystyttäisiin nämä asiat paljon helpommin ratkomaan. Tällainen kehitys varmaankin on vihreidenkin mieleen. Toivottavasti tämä toteutuu vielä lähitulevaisuudessa.

Ed. R i m m i : Arvoisa puhemies! On aika murheellista, että VR ollaan yhtiöittämässä, koska se liikelaitoksenakin on nyt osoittanut erittäin hyvin toimintakykynsä. Se on myös taloudellisesti viime vuosina kehittynyt. Esimerkiksi transitoliikenne kasvoi viidenneksellä. Se on myös saneerannut ja tervehdyttänyt toimintojaan sillä tavoin, että henkilökuntakin on valitettavasti vähentynyt. Muun muassa vuodesta 1992 vuoteen 1993 esimerkiksi käyttökate kasvoi 385 miljoonasta 459 miljoonaan markkaan. Nämä ovat selkeitä lukuja, jotka osoittavat sen, että VR on liikelaitoksena todella toiminut hyvin.

On erittäin murheellista, että me ajattelemme, että tässä maassa ei tarvita VR:n palveluita myös haja-asutusalueilla. Minusta nopeat junat pääverkolla ovat aivan hyviä ja tarpeellista, mutta rinnan sen kanssa pitäisi ja pitää voida kehittää myös koko valtakuntaa palvelevaa raideliikennettä.

Todella toivon myös sitä, että kun liikennevaliokunta asiaa vielä käsittelee ja kun asia tulee jälleen suureen saliin, me voisimme lakiesityksen hylätä ja lähteä siitä, että VR:ää kehitetään nykyisessä liikelaitosmuodossaan. Se olisi varmasti ennen muuta koko VR:n henkilöstön etu, mutta se olisi myös kaikkien suomalaisten etu. Kun me olemme menemässä kovaa vauhtia EU:hun ja sitäkin kautta tavarat, palvelut ja kuljetukset varmasti lisääntyvät, ympäristöystävällistä rautatieverkkoa pitäisi kaikin tavoin maassamme tukea eikä suinkaan olla sitä murtamassa.

Ed. S a a r i : Arvoisa puhemies! Kuten lakiesityksen perusteluissa todetaan, me olemme Eta-sopimuksen allekirjoittaneet ja ratifioineet. Me olemme Etan jäseniä, ja sitä kautta meillä on jo EU:n velvoite päästää kilpailijoita rataverkollemme.

Minulla on vakavasti sellainen käsitys, että lakiesitys ja se kehittämistoimi, johon tämä tähtää pyrkii juuri siihen, että VR olisi riittävän kilpailukykyinen, ettei ulkomaisia tai muita kotimaisia kermankuorijoita pääsisi ottamaan kermaa pois. Minä näen tämän asian juuri niinpäin eli täysin päinvastoin kuin esimerkiksi ed. Rimmi ja muutamat muut ovat esittäneet.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään liikennevaliokuntaan.

11) Hallituksen esitys n:o 225 laiksi valtion rataverkosta, radanpidosta ja rataverkon käytöstä

Valiokuntaan lähettäminen

P u h e m i e s : Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin liikennevaliokuntaan.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään liikennevaliokuntaan.

Lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti

maa- ja metsätalousvaliokuntaan:

12) Hallituksen esitys n:o 227 kiinteistönmuodostamista koskevan lainsäädännön uudistamisesta

valtiovarainvaliokuntaan:

13) Ed. Louekosken lakialoite n:o 67 laiksi tuloverolain 96 §:n muuttamisesta

---

14) Ed. Jurvan ym. lakialoite n:o 68 laiksi työttömyysturvalain 22 ja 23 §:n muuttamisesta

Valiokuntaan lähettäminen

P u h e m i e s : Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin sosiaali- ja terveysvaliokuntaan.

Keskustelu:

Ed. J u r v a : Arvoisa rouva puhemies! Suomeen on Ahon hallituksen aikana vakiintunut käytännössä yli puolen miljoonan ihmisen suu-

ruinen työttömien joukko. Kun tähän lasketaan mukaan kaikki työministeriön ponnettomilla työllistämistoimilla koulutukseen tai työhön sijoitetut ja kaikkien näiden työttömyyden seurausvaikutuksista kärsivät perheet, voidaan käytännössä todeta yli miljoonan suomalaisen kohtaavan joka päivä Ahon — Viinasen hallituksen onnettoman politiikan seuraukset elämässään.

Suurin osa puolen miljoonan työttömän joukosta on kaiken lisäksi vielä pitkäaikais- ja nuorisotyöttömiä. Pitkäaikaistyöttömyys merkitsee jokaiselle sen uhriksi joutuneelle mittavaa riskiä ajautua lopullisesti ulos työmarkkinoilta ja eriytyä pois tavallisesta elämänrytmistä. Liian pitkään kestettyään työttömyys aiheuttaa pysyvän työkyvyttömyyden ja vähintäänkin kadottaa ihmisen ammattitaidon. Vuosien saatossa pitkäaikaistyöttömälle kehittyy useita seurausvaikutuksia, joista myöhemmin saavat vastuun kantaa sosiaali- ja terveysviranomaiset.

Nuorisotyöttömyydellä on vähintäänkin yhtä mittavat haittavaikutukset. Kun nuori suoraan koulun penkiltä sysätään kortistoon ja toimettomuuteen, on suoranainen ihme, mikäli hän pystyy kehittämään elämälleen riittävän arvopohjan ja mielekkyyden. Pahimmassa tapauksessa, liian pitkään jatkuessaan, nuorisotyöttömyys aiheuttaa kadotetun sukupolven maahamme. Tästä voi puolestaan olla seurauksena erittäin vakavia häiriöitä työmarkkinoilla, valtiontaloudessa ja jopa yhteiskuntarauhassa.

Kun hallitus ei ole mahtanut työttömyydelle mitään ja on toimissaan päinvastoin pyrkinyt kaikin tavoin pahentamaan työllisyystilannetta, odottaisi sen edes antavan kohtuullisen korvauksen niille ihmisille, jotka vasten tahtoaan joutuvat työttöminä olemaan. Päinvastoin kuin hallitus on pyrkinyt väittämään, todisti työministeriön eilen julkistettu tutkimus, ettei merkittävää osaa työttömistä työnhakijoista voida pitää pinnareina vaan todellisina työttöminä työnhakijoina. Näin putosi pois pohja kokoomuksen ja ministeri Kanervan valhepropagandalta.

Ahon — Viinasen hallituksen toimesta on kaikkia sosiaalietuuksia leikattu vuosittain raskaalla kädellä ja terävällä veitsellä. Etuuksiaan ovat menettäneet työttömät, sairaat, opiskelijat ja nuoret lapsiperheet. Kaikkien näiden etuuksien leikkauksien seurauksena on ollut se, että kotimarkkinalama on entisestään syventynyt ja työttömyys tätä kautta kulutuskysynnän vähentymisen muodossa lisääntynyt. Tästä puolestaan on seurannut jälleen lisää työttömyyskustannuksia ja kulutuskysynnän vähentymistä. Näin ollen ministeri Viinasen nerokas leikkaus on aiheuttanut pelkästään haluttuun tavoitteeseen nähden päinvastaiset seuraukset eli laman syventymisen ja yhteiskunnan kustannusten lisääntymisen säästöjen sijaan.

SMP:n eduskuntaryhmän mielestä työllisyyslaki olisi tullut säilyttää alkuperäisessä muodossaan työllistämisvelvoitteineen. Näin olisi nykyisen kaltaiselta katastrofaaliselta tilanteelta vältytty. Näin ei kuitenkaan ole käynyt, vaan laki on käytännössä mitätöity. Sen lisäksi, että yhteiskunta ei enää halua työllistää, on myös työttömille maksettavat korvaukset päästetty laskemaan alle kohtuullisen tason. Tästä on seurannut edellä mainitsemani oravanpyörämäinen tilanne yhteiskunnassamme.

Eräs keino pysäyttää kehityksen jatkuminen on korottaa työttömille maksettavia etuisuuksia ja parantaa heidän toimeentuloaan ja kulutusedellytyksiään. Mielestämme työttömyysturvan peruspäiväraha tulisi korottaa 160 markkaan päivältä, jolloin se vastaisi noin 3 500 markan kuukausittaista tuloa. Tämän suuruisen työttömyysturvan avulla pystyisivät ne työttömät, joilla ei ole ansiosidonnaista työttömyysturvaa, elämään hieman nykyistä normaalimpaa elämää ja ostamaan itselleen kaikkein välttämättömimmät kuten ruoan, vaatetuksen ja peruspalvelut. (Ed. Taina: Mistä rahat?)

Kustannukset työttömyysturvan ja työmarkkinatuen nostamisesta 160 markkaan päivältä ovat bruttotasolla noin 2,5 miljardia markkaa vuodessa. Todelliset nettokustannukset yhteiskunnalle eivät kuitenkaan muodostu läheskään näin suuriksi lisääntyvien verotulojen ja vähenevien työllisyysmenojen ansiosta kulutuskysynnän kasvaessa ja työpaikkojen tätä kautta lisääntyessä. Kun tähän vielä yhdistettäisiin työllisyyslain mukainen elvyttäminen, olisi maassamme otettu aimo askel työttömyyden vähentämisen suuntaan ja inhimillisemmän yhteiskunnan tavoittamiseen.

SMP:n linja on päinvastainen kuin paljon mainostettu presidentin aloitteesta kasaan runnottu Pekkasen linja, jolla hallituksen harjoittamaa kuoliaaksi säästämisen virhelinjaa on tarkoitus jatkaa ja edelleen kiristää. Sen paperin lopputulos on aivan toinen, kuin mitä siltä odotetaan. Sen lisäksi sillä luodaan maahamme entistä enemmän ongelmia ja kärsimystä heikko-osaisimmalle kansanosalle. Tämä lieneekin sosialidemokraattien tarkoitus vaalien jälkeisessä hallituksessa, jonka toimesta tulevat leik-

kaukset ovat vielä moninkertaiset verrattuina ministeri Viinasen sirkkelilinjaan sosiaalipolitiikassa.

Ed. M ä k i p ä ä : Rouva puhemies! Kun täällä toisella korvalla kuuntelin ed. Tainan huudahduksia, mistä rahat, niin kysyn, onko työttömän vika se, jos hän jää työttömäksi. Kun hän saa 118 markkaa plus lapsikorotukset, niin millä tämän päivän ihminen tulee sillä toimeen? Onko työttömän kerjättävä toimeentulotukea, niin kuin näinä päivinä on käynyt? On kysymyksessä pienempi tai suurempi kunta, niin siellä työtön joutuu myös toimeentulotukea hakemaan, ja monta kertaa käy niin, että sieltä ei apua tule.

Mielestäni tämä on oikeudenmukainen lakialoite. Ei ole mikään suuri rahamäärä, jos työttömälle maksetaan 160 markkaa päivässä. Sitä vastoin pitäisi suuria ansiosidonnaisia päivärahoja pudottaa ja monta muutakin. Mielestäni eduskunnan pitäisi hyvin vakavasti käsitellä tätä lakialoitetta, koska presidentin asettamasta työryhmästäkään ei näy tulevan mitään — ei häneltä eikä hallituskumppaneilta — ja osin SDP tekee kaiken voitavansa, ettei tätä mallia otettaisi käyttöön. Mutta lähdemme siitä, että ihmisille tulee taata jonkinlainen perusturva, ja se toteutuu tämän 160 markan päivärahan myötä.

Samoin katsomme, että on suoranainen katastrofi, kun tämä päivänä sairaus- ja äitiyspäivärahan perusmäärä on 66 markkaa. Kysyn, tullaanko sillä toimeen. Olemme myös tehneet muutosehdotuksen, jonka mukaan vähimmäispäiväraha olisi näillä ihmisillä 100 markkaa. Toivon, että tällaisiin hyviin lakialoitteisiin, jotka kohdistuvat entistä vähävaraisempiin ihmisiin, saataisiin koko eduskunnan tuki taakse.

Ed. T a i n a : Arvoisa puhemies! Olen myös sitä mieltä, että työttömyyskorvaukset ovat pieniä ja ihmisillä on varmasti vaikeuksia tulla niillä toimeen. On erittäin hyvä, että ed. Mäkipää vastasi kysymykseeni, mistä rahat, koska kaikkihan on rahoitettava jollakin, ja ed. Mäkipää oli sitä mieltä, että rahoitetaan ne leikkaamalla muita työttömyysavustuksia. Se on kyllä helpommin sanottu kuin tehty.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään sosiaali- ja terveysvaliokuntaan.

15) Ed. Biaudet'n ym. lakialoite n:o 69 laeiksi lasten päivähoidosta annetun lain 11 a §:n väliaikaisesta muuttamisesta ja lasten kotihoidon tuesta annetun lain väliaikaisesta muuttamisesta annetun lain voimaantulosäännöksen muuttamisesta sekä lasten päivähoidosta annetun lain 31 §:n muuttamisesta

Valiokuntaan lähettäminen

P u h e m i e s : Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin sosiaali- ja terveysvaliokuntaan.

Keskustelu:

Ed. B i a u d e t : Ärade talman, arvoisa puhemies! Lakialoitteessa haluamme saattaa voimaan lain lasten päivähoidosta siltä osin kuin se koskee 3—6-vuotiaitten oikeutta kunnalliseen päivähoitoon 1.8.1995 lähtien.

Lasten päivähoidosta annettu laki laajentaisi päivähoito-oikeuden koskemaan kaikkia alle kouluikäisiä lapsia, mikäli se tulisi voimaan ensi vuoden alusta. Hallitus on antanut lakiesityksen lain voimaantulon siirtämiseksi elokuuhun 97.

Vuoden 94 alussa valtaosassa kuntia oli senhetkiseen kysyntään nähden riittävästi päivähoitopaikkoja. Stakesin tekemän selvityksen mukaan päivähoitopaikkoja oli kaiken kaikkiaan melkein 180 000, joista kaksi kolmasosaa päiväkodeissa ja kolmasosa perhepäivähoidossa. Samanaikaisesti kunnissa oli ylitarjontaa päivähoitopaikoista vähän yli 7 000 paikkaa ja vajausta noin 2 800 hoitopaikkaa. Päivähoitopaikkojen vajaus keskittyy pääsääntöisesti suurimpiin kaupunkikeskuksiin ja niiden ympäristökuntiin; koskee Vantaata, Espoota ja Helsinkiä.

Puuttuvien päivähoitopaikkojen toteuttaminen olisi STM:n numeroiden mukaan merkinnyt vuositasolla noin 94 miljoonan markan bruttokäyttökustannusten lisäystä, josta valtionosuudet olisivat olleet 39 miljoonaa markkaa ja kuntien osuus 55 miljoonaa markkaa. Siis valtion ensi vuoden budjettiin puuttuvien paikkojen hoitaminen olisi merkinnyt vajaata 20 miljoonaa markkaa.

Vuoden 95 elokuun alun tilanteessa, jos päivähoito-oikeus laajenisi koskemaan kaikkia alle kouluikäisiä lapsia, kunnista puuttuisi siten aiemmin mainitut 2 800 päivähoitopaikkaa. Sen lisäksi tulisi mahdollisen työttömyysasteen laskun mukanaan tuoma päivähoitopaikkojen lisätarve. Jos työttömyyden lasku toteutuu arvioi-

dun 2,4 prosentin suuruisena, on STM:ssä laskettu skemaattisesti sen synnyttämiä päivähoitopaikkojen lisätarpeita. On laskettu, että mahdollisesti tarvittaisiin noin 6 000 hoitopaikkaa lisää.

Naisen ja äidin näkökulmasta nyt on kysymys hyvin keskeisesti naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta. Jos työttömyys vähentyy toivottavalla tavalla, naisten mahdollisuutta ottaa vastaan työtä pitäisi kaikin tavoin edistää. Jos perheenäidillä on huoli lastenhoidosta, minne laittaa lapsi, jos saisi työtä, se asettaa hänet kohtuuttoman huonoon tilaan työmahdollisuuden vastaanottamisessa. Ei kai voi olla tarkoitus, että vain miesten työllisyyttä edistetään.

Sen lisäksi työllisyyden näkökulmasta katsottuna myös päivähoitohenkilökunnan lisätarve, jonka lisääntyneet päivähoitopaikat toisivat mukaan, olisi merkittävä asia naisnäkökulmasta, koska tämä ala on niin naisvaltainen.

Lasten näkökulmasta kyse on myös lasten tasa-arvosta, lasten tasa-arvoisten mahdollisuuksien turvaamisesta. Varmasti kaikille on hyvin selvää, miten suuri ennaltaehkäisevä merkitys lastensuojelulle kunnollisella päivähoidolla on. Yhdysvalloissa on tehty tutkimuksia, joissa selvästi nähdään, että hyvätasoinen päivähoito vähentää rikollisuutta aikuisissa. Sen lisäksi on hyvin tunnustettua, että juuri 3—6-vuotiaille on päivähoito sosiaalisesti ja kasvatuksellisesti, siinä muodossa kuin se on esimerkiksi kunnallisessa päivähoidossa, erityisen tärkeätä.

Lamassa ja työttömyydessä päivähoidon merkitys korostuu aivan erityisesti. Sellaisessa perheessä, jossa perhe ja aikuiset voivat huonosti, lapsetkin voivat huonosti. Ei voi myöskään olla tarkoituksenmukaista, että lapsia rangaistaan yhteiskuntamme ongelmista ja samalla estetään heitä saamasta edes pientä henkireikää päivässä, jolloin heillä voi olla yhtä hyvin kuin muilla lapsilla, joilla kotona menee vähän paremmin.

En ytterligare uppskjutning av lagen om dagvård skulle för många familjer leda till fortsatta och nya dagvårdsproblem. Utvecklingen mot större jämställdhet mellan könen skulle definitivt bromsas och kvinnorna sättas i en ohållbar situation. Pedagogiskt och socialt är det ytterst motiverat att just 3—6-åringarna har möjlighet att erhålla dagvård. Det skulle vara ett ödesdigert misstag att inte kunna erbjuda ett tillräckligt antal dagvårdsplatser när sysselsättningsläget håller på att förbättras. Det är fråga om barnens rätt, det är fråga om kvinnornas rättigheter.

On kysymys lasten ja naisten tasa-arvoisista oikeuksista.

Sosiaali- ja terveysministeri H u u h t a n e n : Arvoisa puhemies! Ed. Biaudet'n puheenvuoro oli asiasisällöltään varsin täsmällinen, ja sanon, että asia, jota hän käsitteli, on yhteiskunnallisesti hyvin herkkä. Voin yhtyä siihen, että tavoitteet asiassa ovat oikeat. Näin ollen asia sinänsä olisi kannatettava.

Haluaisin erityisesti hallituspuolueiden edustajille tuoda esille sen, että teidän on varmasti vaikeata sopeutua hallituksen työskentelyyn sillä tavoin, minkälaisia arvovalintoja loppujen lopuksi tässä kovassa taloudellisessa tilanteessa jouduttiin tekemään ja päädyttiin sitten ratkaisuun, jonka ed. Biaudet toi esille: lain voimaantuloa ehdotetaan siirrettäväksi kahdella vuodella.

Teillä oli varmasti tilaisuus seurata keskustelua siitä, minkälainen säästötarve valtion budjetissa oli ja miten se nimenomaan olisi kohdentunut myös sosiaali- ja terveysministeriön pääluokkaan. Voin todeta, että valtaosin onneksi tätä painetta voitiin purkaa budjettiriihessä, mutta tässä asiassa sosiaali- ja terveysministeriö ei onnistunut tavoitteessaan.

Korostan, että RKP:n ministeriryhmä näki tämän asian täsmälleen samoin kuin muu hallitus. Siinä mielessä ihmettelen, että RKP:n sisällä tätä keskustelua ei ole käyty tämän pitemmälle. On syntynyt lakialoite sen piiristä. (Ed. Laine: Kysymys on arvoista!) — Kyllä, nimenomaan.

Kun puhumme arvoista, kyseessähän on koko pakettia koskien 2 miljardin markan lisämenoerä. Tosin lakialoite lähtee siitä, että siitä toteutetaan vain 800 miljoonan markan osa, josta valtion osuutena tämän kahden vuoden aikana on yli 300 miljoonaa markkaa.

Tätä asiaa tulee punnita yhtä aikaa valtionosuusleikkauksien kanssa, joita jouduttiin tekemään myös budjetissa miljardin markan suuruisena lisäeränä tämänvuotiseen nähden, mikä luonnollisesti on myös uhka kaikille kunnallisille palveluille. Jos ajattelemme pelkästään lapsia, tulee punnittavaksi, onko päivähoito arvokkaampi kuin neuvolapalvelut, onko päivähoito arvokkaampi kuin koulu jne. Tällaista vertailua voisimme tehdä loputtomiin. Tästä on helppo sinällään luistaa ja sanoa, että kaikki ovat arvokkaita ja toteutettavia, mutta näin ei vain nyt valtiontalouden tilan takia voida tehdä. On pakko säästää.

Sillä yksituumaisuudella kuin yleensä asiat valmisteltiin ja tehtiin, esitys on sellainen, että

mihinkään uusiin etuuksiin tai uusiin palveluihin vuoden 95 budjettiesityksen mukaan ei lähdetty. Sen sijaan jouduttiin olemassa olevista etuuksista tinkimään huomattavastikin. Näin ollen kyse ei ole minkään etuuden pois ottamisesta, vaan ajatellun palvelun laajennuksen lykkäämisestä. Lykkäämisaikaa, kahta vuotta, on tarkoitus käyttää kokeiluihin, joilla palvelujärjestelmää kehitetään sekä kustannuksien että tehon suhteen. Tätä pidän kuitenkin tässä tilanteessa merkittävänä tietona. Toki tätä asiaa ei unohdeta ja valmistaudutaan huolella kahden vuoden päästä tapahtuvaan päivähoitolain ja lasten kotihoidon tuen laajennukseen.

Tässä on myös hyvin mielenkiintoinen näkökulma; voiko valtio suhtautua täysin tunteettomasti kuntien haluun tai kykyyn toteuttaa uudistuksia. Kuntaliitto kuntien edustajana on ottanut erittäin jyrkän kannan niin sanottujen subjektiivisiin oikeuksiin ja myös tähän päivähoitolain laajennukseen. Niitä ei Kuntaliiton mielestä voida toteuttaa tästä eteenpäin. Sosiaali- ja terveysministeriö lähtee siitä, että kahden vuoden lykkäys on riittävä ja tämä uudistus toteutetaan todella kahden vuoden päästä. Valtiovarainministeriö omassa arviossaan lähtee siitä, että tätä uudistusta ei voida toteuttaa tällä vuosikymmenellä. Tällaisia kantoja on olemassa.

Erityisesti, kun tiedän, että lakialoitteen allekirjoittajina on paljon pääkaupunkiseudun edustajia, kysyisin heiltä: Minkä verran keskusteluja on käyty, voidaanko yhdessä tämä kokonaisvastuu kantaa vai ei? Oma tietoni on se, että vastustus siltä puolelta on nimenomaan erityisen jyrkkä, ja siellä on nähty, että uudistukseen ei taloudellisesti kyetä.

Mitä tulee vielä lasten kotihoidon tukeen ja lakialoitteen arvioon, että sitä tässä vaiheessa ei toteutettaisi, pidän sitä varsin ihmeellisenä, koska näen, että kolmevuotiaiden kohdalla edelleenkin lasten kotihoidon tuella järjestetty lasten päiväaikainen hoito on varsin kelpo vaihtoehto. Se on lapsen itsensä kannalta kelpo vaihtoehto, mutta se on myös yhteiskunnan kannalta erinomaisen kelvollinen, koska se on paljon edullisempi kuin päiväkoti- tai perhepäivähoito, eli se on edukkain hoidon muoto.

Meidän palvelujärjestelmäämme on kritisoitu siitä, että se on hyvin vaihtoehdoton, ei anna minkäänlaista harkintaa palvelujen tarvitsijoille. Tässä tilanteessa näen aivan keskeisesti asian niin, että lasten kotihoidon tuen uudistus kulkee ajatellulla tavalla rintarinnan päivähoitouudistuksen kanssa.

Nämä ajatukset olen halunnut kertoa eduskunnalle, jotta ne voisivat helpottaa niitä vaikeita arvovalintaratkaisuja, joihin ed. Lainekin viittasi. Toistan vielä: Asia on erinomaisen hyvä, ja sille on toteuttamisaikataulu, joka lähtee 97:stä. Kaksi vuotta tullaan käyttämään asian valmistelussa tehokkaasti hyväksi niin, että meillä olisi valmiimpi ja kenties parempikin malli olemassa hoidon järjestämiseksi kuin tällä hetkellä on.

Ed. M ä k i p ä ä (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Biaudet mainitsi, että tämä lakialoite on naisten ja lasten tasa-arvoa koskeva. Kyllä hän jätti mainitsematta erittäin merkittävän tasa-arvokysymyksen. Se on aivan sama, jonka ministeri Huuhtanen mainitsi, eli perheiden tasa-arvo. Minua ihmetyttää kovasti, että nyt ollaan yksistään kunnallista päivähoitoa kehittämässä edelleen. Mielestäni olisi erittäin tärkeätä, että samanaikaisesti kehitetään kotihoidon tukea alle neljävuotiaiden ulottuville. Näiden pitää kulkea käsi kädessä, eli meillä pitää olla valinnanvaraa.

Jonkinlaisena kasvattajana väitän, päinvastoin kuin ed. Biaudet sanoi, että kyllä kotona vanhemmat antavat lapselle hyvää kasvatusta. Aina tietysti on poikkeuksia. Ei se kunnallinen päivähoitokaan välttämättä aina paras vaihtoehto ole.

Ottamatta sen enempää kantaa en voi hyväksyä tätä lakialoitetta vaan katson, että molempien lakiesitysten, sekä lasten kotihoidon tuen että kunnallisen päivähoidon, tulee kulkea rintarinnan. Se on todellista tasa-arvoa ja valinnan mahdollisuutta.

Ed. T a i n a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Lasten kotihoidon tuki yli kolmevuotiaille ei ole tällä hetkellä todellinen vaihtoehto, koska vanhemmilla ei ole hoitovapaaseen oikeutta. He menettävät siis työpaikkansa tällaisessa tilanteessa. Se on ainakin edellytys, ennen kuin kotihoidon tukea voi käyttää, että työpaikka säilyy.

Toinen syy, minkä tähden me hallituspuolueiden naiskansanedustajat emme ole halunneet, että lasten kotihoidon tukea tällä hetkellä toteutettaisiin, on taloudelliset syyt. Se tulisi kalliiksi, ja sen kustannukset olisivat suuremmat kuin kunnallisen päivähoidon toteuttamisen tällä hetkellä. Ei oikeastaan ole kysymys myöskään mistään uusista palveluista, mihin ministeri Huuhtanen viittasi, vaan nykyisten palvelujen turvaamisesta, lähinnä sen estämisestä, etteivät kunnat

säästösyistä lakkauttaisi päivähoitopaikkoja. Nimittäin jos näin käy, silloin kahden vuoden päästä, mitä hallitus nyt esittää, että laki tulisi voimaan, kunnat olisivat jotakuinkin katastrofaalisessa tilanteessa, koska hyppäys subjektiiviseen oikeuteen tulisi paljon suuremmaksi kuin se on tällä hetkellä.

Tämä hyppäyshän on nyt jo Espoossa ja Vantaalla ilmeisen suuri. Luultavasti nämä kunnat aina vain kuvittelevat, että ne pääsevät kuin koira veräjästä tästä velvoitteesta, mutta se tulee heille eteen joko nyt tai kahden vuoden päästä. Tilanne ei ole yhtään helpompi silloin. Päinvastoin, kun työllisyys paranee ja naiset saavat entistä enemmän työpaikkoja, entistä suurempi on päivähoitopaikkojen tarve.

Todella kannattaisi nyt miettiä pitkällä tähtäyksellä lain siirtämisen taloudellisia vaikeuksia. Toivon, että vielä syksyn mittaan tähänkin asiaan löytyy ratkaisu.

Ed. A. O j a l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ministerin puheenvuorosta en oikein kyennyt ymmärtämään, mikä nyt olisi lapsen etu. Minusta silloin, kun puhutaan päivähoitolaista, meidän pitäisi todellakin pyrkiä puhumaan nimenomaan lapsen edusta. Niiden päätöstenkin, joita me teemme, pitäisi tapahtua ajatellen lapsen etua.

Tämä on nyt toinen kerta tämän hallituksen aikana, kun lakia pyritään lykkäämään. Ensimmäinen kerta onnistui. Minä toivon, että tämä toinen kerta ei todellakaan onnistu.

Kuten on muissa puheenvuoroissa tullut esille, kysymys ei ole taloudellinen nyt tällä kertaa, kun puhutaan päivähoitolaista. On kysymys niin pienistä summista, että se ei varmastikaan ole taloudellinen kysymys.

Ed. Anneli Taina perusteli puheenvuorossaan erittäin hyvin sen, miksi lasten kotihoidon tuki ei välttämättä olisi tässä tilanteessa toteuttamista vaativa toimenpide. Ehkä kykenisimme sitä lykkäämään, koska vanhemmilla ei ole oikeutta lastenhoitovapaaseen yli kolmivuotiaille. Toiseksi minusta lasten paikka hyvin pitkälti onkin kotona, alle kolmivuotiaiden kohdalla, mutta sitä vastoin 3—6-vuotiaille tai 7-vuotiaille kouluikään asti päivähoito antaa mahdollisuuksia myös ryhmätyöskentelyyn. Näin ollen se on myös kasvatuksellisista kysymyksistä erittäin välttämätön.

Näin ollen, kun kuntia on kaiken aikaa kiristetty niin voimakkaasti, siellä on pelko siitä, että päivähoitolain toteuttaminen kahdenkaan vuoden päästä ei onnistu. Nyt kysyisin ministeriltä: Olisiko mahdollista saada jonkin näköistä selvitystä siitä, mikä on lapsen etu?

Ed. A n t v u o r i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ministeri Huuhtanen kysyi, kannammeko hallituspuolueissa vastuun. Vastuuta on kannettu hyvinkin vaikeista asioista ja kannamme myös tässä asiassa, mutta ensisijainen vastuu tietenkin meillä on äänestäjiämme ja Suomen kansakuntaa kohtaan.

Ministeri Huuhtanen yritti ymmärtää, että meidän on vaikeaa sopeutua. Se on ihan totta. On hyvin vaikeaa sopeutua asioihin, jotka tuntuvat kovasti epäoikeudenmukaisilta. Viime vuosina, kun on tehty vaikeita päätöksiä, esimerkiksi maatalouteen liittyviä lakiesityksiä ja tukipaketteja ym., itse olen mielelläni niihin lähtenyt, koska olen nähnyt, että siellä on erityisiä vaikeuksia, ja silloin tietenkin täytyy helsinkiläisenkin kansanedustajan niihin lähteä mukaan. Silloin on todella vaikeaa sopeutua, kun milloinkaan ei tule sellaista vastavuoroisuutta ja vastavuoroista ymmärtämystä.

Sitten sellainen vastakkainasettelu, että kysytään, olemmeko valmiit sitten, jos satsaamme päivähoitoon, ottamaan neuvolatoiminnoista pois jne., tuntuu navan alle lyömiseltä.

Ed. B i a u d e t (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Jotenkin tuntuu siltä, että on jotenkin nurinkurista, että jos on kaksi hyvää asiaa, niin vain sen takia, ettei saada kaikkia, ei voida antaa kumpaakaan. Mielestäni se ei voi olla oikein järkevää ajattelua, varsinkin kun ne rahallisesti merkitsevät aivan eri mittaluokkaisia asioita.

Kotihoidon tuesta. Minä olen erittäin kiinnostunut kotihoidon tuesta. Käytän sitä itsekin. Mutta se ei tänään ole valinnan vara muille kuin erittäin hyvätuloisille ihmisille. Ensinnäkin se on vain kotiäideille, koska ei voi saada hoitovapaata töistä. Mutta jos se olisi esimerkiksi alle kolmivuotiaille, se muodostaa vain hyvätuloisille vaihtoehdon, koska jos sillä täytyy kustantaa vaihtoehtoisia hoitomuotoja, sillä rahalla ei hirveästi tänään enää saa, koska se on niin pieni. Se ei ole sinänsä hyvä asia, mutta se ei hirveästi valinnan vapautta kuitenkaan loppujen lopuksi edistä.

Mielestäni on hyvin ongelmallista se, että lasten päivähoito asetetaan vastakkain kotihoidon tuen kanssa. Tähän asti on sanottu, että kunnat voivat hoitaa asian ilman lakia. Tottahan toki,

mutta siitähän ei nyt ole kysymys. Kysymys on siitä, että kunnat haluavat luistaa siitä, että kaikilla lapsilla, jotka sitä tarvitsevat, voisi olla päivähoito.

Täytyy myös muistuttaa ministeriä. En tiedä, onko ministeri kuullut siitä, mutta myös budjetin käsittelyssä varsinkin naisedustajilta tuli selvästi viestiä siitä, että tämä asia on korkeasti priorisoitu. En voi olla sanomatta sitä, että minä luulen, että koplan nais- ja miesasetelma hieman kuvastaa sitä innostusta, jolla tämä otettiin vastaan. Sen lisäksi ymmärsin, että kysymys oli siitä, että otetaan koko laki tai ei yhtään. Sielläkin oli tämä asetelma, ettei voi ottaa jotakin hyvää kuitenkin tässäkin taloudellisessa tilanteessa.

Toivoisin, että nämä asiat eivät olisi vastakkaisia!

P u h e m i e s (koputtaa): Kaksi minuuttia, ed. Biaudet!

Ed. U. A n t t i l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ministeri Huuhtanen toi keskusteluun kovin erilaisia lukuja kuin aikaisemmin käydyssä eduskuntakeskustelussa on ollut sen osalta, mitä pelkästään päivähoidon laajennus ilman kotihoidon tuen laajennusta oikein merkitsisi. Haluan perehtyä asiaan ja toivon, kun valiokunnassa päivähoitoasiaa käsitellään, että tästä saadaan tarkat ja yksityiskohtaiset selostukset.

Mitä tulee siihen perspektiiviin, jonka ministeri tarjosi asiaan — olen hyvin pettynyt siitä näköalattomuudesta. Onhan todella kyse erittäin merkittävistä arvoista, esimerkiksi siitä, että jos päivähoitopaikka on järjestynyt lapselle, työtön vanhempi voi päästä töihin, mikäli päivähoitopaikka on turvattu. Työttömille ihmisille nämä ovat hyvin konkreettisia asioita, joiden kanssa he joutuvat tekemisiin.

Itse näen myös, että lapsen etu on erittäin keskeinen tässä kysymyksessä. Olen samaa mieltä kuin on esitetty, että juuri isommille lapsille on keskeistä sosiaalinen vuorovaikutus ja pedagogiikka. Pienemmät lapset tarvitsevat ensisijaisesti perusturvaa, ja sosiaaliset suhteet eivät ole niin keskeisessä osassa heidän kasvuprosessiaan.

Näin ollen näen aivan järkeväksi ja mahdolliseksi, että päivähoitolain uudistaminen toteutetaan tällä tavalla, kuin aloitteessa on esitetty. Jo kaksi vuotta sitten, kun eduskunta käsitteli lykkäysehdotusta ensimmäiseltä osaltaan, ehdotin vastaavanlaista mallia eli sitä, että alle nelivuotiaille olisi tarjottu oikeus päivähoitoon, mutta että kotihoidon tukea ei olisi laajennettu. Valitettavasti silloin hallituspuolueiden edustajat eivät olleet tämän esityksen kannalla.

Ed. R y y n ä n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Taina totesi, että kyse oikeastaan on vain nykyisen tilanteen turvaamisesta eikä mistään uusista eduista. Näin tietysti voi sanoa, koska nykyinen lakihan todella velvoittaa kunnat järjestämään päivähoitoa. Kaikki kunnat saavat siihen laskennallisen osuutensa, ja se raha on todella tarkoitettu käytettäväksi päivähoidon järjestämiseen. Minusta olisi tärkeää, että kaikki ne edustajat, joilla on mahdollisuus vaikuttaa ongelmakuntien valtuustoissa, nimenomaan siellä näin toimisivat ja että näissä kunnissa tehtäisiin sitten sen mukaisia päätöksiä kuin eduskunnassa on puhuttu. Siis asiahan sinänsä on ihan hyvä ja oikea, ja me kaikki nyt tiedämme tilanteen, minkä takia on lykkäykseen jouduttu.

Minusta on kuitenkin tärkeää, että kyseessä on vain lykkäys kahdella vuodella eikä esimerkiksi, niin kuin Kuntaliitto esittää, että mitään mahdollisuuksia ei ikinä lain laajentumiseen ole. Valtiovarainministeriökin esittää, että tällä vuosikymmenellä siihen ei ole mahdollisuutta. Minä tuen tässä sosiaali- ja terveysministeriön kantaa ja sitä, että tämä aika, joka nyt on pakko lykkäysaikaa tavallaan kestää, käytetään kokeilun kautta siihen, että todella löydettäisiin lapsen kannalta ja perheitten valinnan vapauden kannalta hyviä, edullisia hoitomuotoja, joustavia mahdollisuuksia. Siihenhän tällä kokeilulla ihan selvästikin pyritään.

Kotihoidon tuen kehittämisestä: Ei tietenkään vaihtoehtoja pidä asettaa vastakkain. Niitä on kehitettävä rinnakkain. Sitä me olemme tässä vaatineet. Toki kotihoidon tukeakin voi käyttää joustavasti lapsen hoitamiseen kotona, vaikka siellä ei äiti kotona voisi työn takia ollakaan. (Eduskunnasta: Raha ei riitä!) — Raha ei sinänsä sillä suuruudella todellakaan riitä pelkästään, mutta se antaa yhden joustavan mahdollisuuden järjestää vaikka yhteistyössä hoitotyötä.

P u h e m i e s (koputtaa): Kaksi minuuttia!

Sosiaali- ja terveysministeri H u u h t a n e n: Arvoisa puhemies! Ed. Taina varmasti hieman tarkoituksenmukaisestikin totesi, että lasten kotihoidon tuki ei ole millään lailla synkronissa hoitovapaalainsäädännön kanssa. Haluan korostaa sitä, että eihän hoitovapaa tai äidin kotiin jääminen ole edellytys lasten kotihoidon tuen

saamiselle vaan voi olla työssä ja lapset voivat olla lasten kotihoidon tuella kodin ulkopuolella tai kodissa hoidossa ilman, että äiti tai isä on hoitoa toteuttamassa. Tässä mielessä tämä ei pidä paikkaansa.

Sitten on yleisesti käyty keskustelua, joka on ollut kriittistä kuntien menettelyä kohtaan päivähoidon järjestämisessä. Se kritiikki on todella aiheellinen pääkaupunkiseudun kuntien asioiden hoidosta. Sen sijaan laajemmin Suomessa asia on järjestetty erinomaisen hyvin. Kun olen yrittänyt kiertää maata ja kysellä, mitkä ovat mahdollisuudet järjestää esimerkiksi kaikille alle kouluikäisille päivähoito, useissa kunnissa voidaan ilmoittaa, ettei se ole mikään ongelma. Valtionosuutta ja verotuloja on käytetty lasten hyväksi, ja on otettu myös optio tulevaisuutta varten. Mutta ongelmat ovat kunnissa, joissa edustajat oikeastaan nyt huutavat valtiota apuun, kun kunnat olisivat velvoitettujakin tämän asian hoitamiseen paremmin. En tiedä sitten, miten tämä asia loppujen lopuksi olisi järjestettävissä joillakin uusilla lainsäädännöillä, kun se ei näytä pelaavan nykyisenkään lainsäädännön mukaisesti.

Ed. A. Ojala kysyi, mikä lapsen etu on. Lapsen etu tietysti on mm. se, että hänen vanhempiensa talous on kunnossa. Siihen vaikuttavat jo hyvin monet seikat suoranaisesti tai epäsuoraan. Esimerkiksi epäsuorista vaikutuksista voin sanoa sen, että mikäli valtiontalouden tila aiheuttaa häiriöitä rahamarkkinoilla koron nousuina tai muuten tämän tyyppisinä ongelmina, perhe saattaa kärsiä taloudellisesti paljon enemmän kuin he saavat erilaisilla etuuksillaan tai palvelujen subventioilla. On niin monimutkainen tämä lapsen etu, jos sitä lähdetään pohjimmiltaan miettimään ja sitä, minkälaisia vaikutuksia me voimme eri päätöksillä saada aikaan.

Tämän sanon vain yhtenä esimerkkinä. Näitä on vaikka kuinka paljon. Lapsen etu on tietysti elää turvatuissa olosuhteissa kodissaan. Sitä mukaa kuin pystymme erilaisin yhteiskunnan palveluin tai kodin järjestämin palveluin tätä turvallisuutta parantamaan, se on aina lapsen etu.

Sen sijaan ihmettelen hyvin kovasti sitä, että vähätellään markkamäärää, joka päivähoidon järjestämiseen menisi kahden vuoden aikana. Toistan vielä, että koko summa on 802 miljoonaa markkaa meidän arviomme mukaan ottaen huomioon vuoden 1994 tilanne ja työttömyyden kehitys, josta valtionosuuksia on 332 miljoonaa markkaa ja kuntien osuutta 470 miljoonaa markkaa.

Kun tässä on verrattu, että lasten kotihoidon tuki on niin paljon kalliimpi, totean, että se on todella kalliimpi, muttei puhuta kuitenkaan markkamääräisesti kuin 1 200 miljoonasta markasta, josta valtion osuus on 496 miljoonaa markkaa ja kuntien osuus 704 miljoonaa markkaa. Kyllä nämä molemmat laajennushankkeet ovat mittavia markkavaikutuksiltaan. Ei missään tapauksessa voi väittää, että päivähoidon järjestäminen olisi pikku juttu, kuten täällä annetaan ymmärtää.

Ed. Antvuori loukkaantui ja käytti ilmaisua, että puheenvuorossani löin navan alle. Tätä johtopäätöstä ei varmasti siitä puheenvuorosta voi tehdä, vaan jostain muusta tunnelatauksesta, koska nyt kun olemme joutuneet valtionosuussäästöjä tekemään, ministeriön tietoon on tullut, että mm. neuvolapalveluja on heikennetty. Se tieto minulla on. Ei ole mitään syytä epäillä, ettei jossakin edelleenkin jatketa tätä samaa kehitystä mm. neuvolapalvelujen heikentämisessä. Kaikki lähtee siitä, että kunnilla ei ole käytettävänään yhdessä verotulojen ja valtio-osuuden kanssa riittävästi rahaa, että kaikki vastuu voitaisiin hoitaa. Ei tämä ole mitään navan alle lyöntiä, vaan faktaa kerrottavaksi nyt teille.

Ed. Biaudet puheenvuorossaan arvioi, että lasten kotihoidon tuki olisi sinällään mahdoton käytettäväksi sen markkamäärän pienuuden vuoksi, hoidon järjestämiseen joko kodin ulkopuolella tai kodissa ulkopuolisin voimin. Täytyy muistaa, että ei perheelle ole halpaa myöskään päivähoidossa nykyaikana järjestää lastensa hoitoa. Ylin maksu lasta kohti on noin 1 600 markkaa kuukaudessa. Jos lapsia on useampia, kyllä se maksaa perheelle ja se on heidän nettotuloistaan pois. (Ed. Biaudet: Ei voi muutakaan hoitoa sillä hinnalla saada!) — Kyllä lasten kotihoidon tuella voidaan järjestää tarkoituksenmukaisella tavalla hoitoa, ja siinä tulee perheiden kekseliäisyyskin, jota käytetään kyllä paljon enemmän kuin ehkä täällä luullaan, hyväksi hoidon järjestämiseksi. Ei ole enää vain yhtä skeemaa, kunnallinen päivähoito tai kunnallinen perhepäivähoito tai kotona äidin tai isän järjestämä hoito lasten kotihoidon tuella. Ei ole enää pelkästään tällaista mallia.

Ed. Ulla Anttila kummeksui, kun täällä on nyt erilaisia lukuja esitetty. On totta, että tähän saakka on puhuttu vain vuoden 1994 alun tilanteen pohjalta. Aivan kuten ed. Biaudet sanoi, tässä on nyt otettu huomioon työttömyyden kehitys, eli se tilanne, joka meillä on vuoden 1995 elokuussa, aiheuttaa näiden lukujen muutokset,

ja edelleen työttömyyden oletettu kehitys vuosiksi 1996—1997 aiheuttaa lisärakentamistarpeet päivähoitopaikkoina tai muina järjestelyinä, lähinnä perhepäivähoitona. Tästä aiheutuu lukujen erilaisuus. Meillä on yhdessä selvitetty valtiovarainministeriön ja Kuntaliiton kanssa nämä asiat Stakesin tietojen pohjalta niin, että nämä luvut pitävät todella paikkansa. Tulette luonnollisesti valiokunnassa saamaankin ne luvut käyttöönne.

Arvoisa puhemies! Luulen, että tällä kertaa minun puoleltani tämä riittää.

Ed. M. Pietikäinen: Fru talman! Den här lagmotionen är synnerligen viktig och jag tycker att det borde vara alldeles självklart att i det ekonomiska läge vi befinner oss i, så skall man kunna ha beredskap att stegvis förbättra situationen för barnen, och med det menar jag precis vad som i lagmotionen föreslås, att rätten till kommunal dagvårdsplats kunde förverkligas enligt tidtabellen redan från 1 augusti 1995.

Det är utan vidare så att ett uppskjutande av den här utvidgningen skulle leda till mycket stora problem för många familjer. Vi kan ju se på sysselsättningssituationen och det är precis som här har sagts tidigare, det finns många tecken som tyder på att vi har en ljusning i sikte. Då skall arbetsplatserna kunna fyllas av både män och kvinnor.

Dagvården måste fungera och det finns många konkreta exempel på det här, familjer som konstaterar att nu har de kommit så långt att en dagvårdsplats har erbjudits men de har varit tvungna att tacka nej för att dagvården inte har kunnat ordnas.

Det här är alltså också en fråga om jämställdhet mellan könen, för i de allra flesta fall har det varit så att det är kvinnan som har konstaterat att hon kan inte ta emot jobbet.

När dagvårdslagen i tiden trädde i kraft så var det motiverat att den obligatoriska dagvården i första hand skulle gälla de minsta barnen. Då var föräldraledigheten kort och det var viktigt med god, trygg vård för de allra minsta. I dag vet vi att många föräldrar väljer en längre vårdledighet och just därför är det så att många barn under tre vårdas i hemmet men 3—6-åringarna behöver både pedagogiskt och socialt dagvård utanför hemmet.

Nu skulle den här lagmotionen garantera plats för den gruppen och det är oerhört viktigt. När det gäller kostnader så är det naturligtvis alldeles så som här kom fram, väldigt relativt, och här kommer vi nog in på värderingarna i samhället. Är det så att de siffror som t.ex. skulle ha gällt det här året om lagmotionen hade trätt i kraft, dvs. en kostnad för staten på 39 miljoner mark varav kommunernas andel skulle ha varit 55 miljoner, är det mycket pengar i belysning t.ex. av de stora paket vi alldeles nyligen har röstat om i det här huset? Det stämmer att enligt utvecklingen skulle kostnaderna för nästa år vara högre än 39 miljoner för staten. I den utredning vi har fått talar man om en summa som dock är under 100 miljoner, och då kan man ju igen ställa frågan: Är det här då en så stor summa att man inte inom ramen för den budgetsumma vi har kan hitta sparobjekt och är det värt att hitta sparobjekten? Min uppfattning är att det är utan vidare på det sättet.

Rouva puhemies! Mielestäni lain voimaantulo ehdottomassamme aikataulussa olisi erittäin tärkeää, ja lain voimaantulo vaikuttaisi myönteisesti. Luettelen pari kohtaa, osittain lainauksia asiantuntijoitten paperista. Siteeraan tässä Lastentarhanopettajaliittoa: "Kunnallisesta päivähoidosta tulee selkeä peruspalvelu ja pitäisi tulla selkeä peruspalvelu koulun rinnalla. Päivähoidon ja esiopetuksen suunnittelu ja kehittäminen kunnissa vakiintuisi. 3—6-vuotiaat saisivat tasaveroisen aseman nuorempiin lapsiin verrattuna." Nythän tilanne on se, että lapsi voi olla päiväkodissa kolmevuotiaaksi, mutta joutuu sieltä pois kasvettuaan parhaaseen esiopetusikään. Näin on tilanne mm. monessa pääkaupunkiseudun kunnassa, ja esiopetuksen järjestämisen juuri tälle ikäryhmälle voidaan sanoa olevan eurooppalainen velvollisuutemme.

Vakiintunut kunnallinen päivähoitojärjestelmä takaisi naisille ja miehille yhtäläiset mahdollisuudet osallistua työelämään, niin kuin totesin jo aikaisemmin.

Päivähoidon tutkimiseen ja kehittämiseen on sijoitettu runsaasti voimavaroja. Päivähoitolain voimaantulo takaisi sen, että näitä tutkimustuloksia voitaisiin hyödyntää parhaalla mahdollisella tavalla myös käytännössä.

Päivähoitohenkilöstön koulutus mitoitettiin aikanaan päivähoitolain mukaan. Senhän piti astua voimaan jo ajat sitten. Nyt työttöminä on 2 300 lastentarhanopettajaa ja melkein 1 000 lastenhoitajaa, suurin osa näistä vastavalmistuneita nuoria. Päivähoitolain voimaantulo turvaisi myös sen, että edes osa heistä voisi tulevaisuudessa saada koulutustaan vastaavaa työtä. Lastentarhanopettajien työttömyysprosentti on 23.

Ministeri Huuhtanen puhui arvovalinnoista. Minusta tässä on nimenomaan kyse juuri arvovalinnoista. Kun ministeri Huuhtanen retorisessa puheenvuorossaan totesi, mistä pitää säästää, on päivähoito, on koulu, on neuvolapalvelut esimerkiksi, mielestäni näitä ei saisi asettaa vastakkain, ja voin itse todeta, että kun ehkä katsomme vähän tarkemmin meille jaettua ja vireillä olevaa lisätalousarviota, niin uskoisin jopa, että sieltäkin säästökohteita voitaisiin löytää. Mielestäni nimenomaan on syytä budjetin sisältä löytää säästöjä. Uskon, että niitä löytyy.

Kuntien vastuusta olen ministeri Huuhtasen kanssa samaa mieltä. Kuntien on syytä kantaa vastuuta. Tiedämme ihan hyvin, että nimenomaan Espoo, Vantaa ja Helsinki ovat avainasemassa tässä asiassa. Tietenkin on samalla syytä muistaa, että osasyy pääkaupunkiseudun ongelmiin nimenomaan tässä asiassa on yhä edelleen myös näinä aikoina muuttoliike. Esimerkiksi Espooseen on tänä vuonna muuttanut hyvinkin runsaasti lapsiperheitä. Totta kai päivähoitoa pitäisi järjestää. Uskon ja tiedänkin, että varmaan moni meistä, jotka samalla olemme omissa kunnissamme hoitamassa luottamustehtäviä, tulee tekemään työtä sen puolesta, että myös kunnat hoitavat velvollisuuksiaan.

Haluan vielä todeta, kun viitataan Kuntaliiton lausuntoihin ja todetaan, että Kuntaliitto on tätä mieltä ja vastustaa tätä päivähoitolakia, ja tuoda eduskunnan tietoon, että vaikka kirjalliset lausunnot osittain ovat tulleetkin tänne meille, niin esimerkiksi Kuntaliiton valtuuston viime kokouksessa — olen itse Kuntaliiton valtuuston jäsen — käytettiin, en itse kylläkään käyttänyt, sellaisia puheenvuoroja, joissa valtuuston jäsenet paheksuivat nimenomaan sitä, että Kuntaliiton virkamiehet ja mahdollisesti hallituskin olivat lähettäneet eduskuntaan tällaisia viestejä. Siellä Kuntaliiton valtuuston jäsenet olivat myös valmiita kantamaan vastuuta ja vastustivat siis tätä päivähoitolain lykkäystä, joka koski nimenomaan kunnallisia päivähoitopaikkoja.

Olen sitä mieltä, että meidän on pakko löytää ratkaisu tähän asiaan. Uskon, että neuvotteluteitse ja äänestyksien jälkeen löydämme myös säästökohteita ja voimme toteuttaa päivähoitolain siinä muodossa, että kunnalliset päivähoitopaikat löytyvät.

Edustajat Markkula ja O. Ojala merkitään läsnä oleviksi.

Ed. O. Ojala: Arvoisa puhemies! Käytän oman puheenvuoroni erittäin lyhyesti paikaltani johtuen siitä, että tästä samasta asiasta olemme käyneet jo täällä lukuisia keskusteluja. Tälläkään kertaa ei näy kovin runsas osanotto olevan. Haluaisin sen verran kuitenkin korostaa ed. Pietikäisen puheenvuoron jatkoksi, että kyllä tämä asia tietysti olisi voitu hoitaa hallituksessa sen niin halutessa jo ennen eduskuntaan tuontia. Tässä mielessä tietysti on hyvä, että hallituspuolueiden kansanedustajat lähtevät liikkeelle ja tekevät lakialoitteita.

Uskon ja toivon, että eduskunnassa tämä asia saadaan kääntymään. Mutta korostan, että olisi myös todella saatava riittävä varmuus hallituspuolueiden taholta, että asia etenee.

Pidän erittäin valitettavana sitä, että jos nyt jälleen kerran annetaan toiveita lapsiperheille siihen suuntaan, että 3—6-vuotiaiden päivähoitoasia ratkaistaan, ja jos me sitten epäonnistumme, niin se on minusta erittäin valitettavaa ja edesvastuutonta. Nimittäin perheiden on kohta hyvin vaikea suunnitella elämässään yhtään mitään, kun jatkuva epävarmuus vallitsee niin palveluista kuin muistakin tukimuodoista.

Kuten sanottu, tervehdin ilolla ed. Biaudet'n lakialoitetta, joka on kyllä riisuttu malli. Tämähän on kaikkein halvin malli, joka voidaan toteuttaa. Olen sitä mieltä, että vähintään tämän tasoisena se tulisi tehdä. Mieluummin tietysti olisi tullut pitää koko päivähoitolaki voimassa ja edetä sen mukaisesti, kun säännökset on myös kotihoidon tuen osalta.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään sosiaali- ja terveysvaliokuntaan.

16) Valtiovarainministeriön päätös maahan tuodun rakennussementin perushinnasta ja lisätullista (MP 2)

lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti valtiovarainvaliokuntaan.

17) Sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö n:o 25 (VNS 1)

pannaan pöydälle puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti seuraavaan täysistuntoon.

P u h e m i e s : Eduskunnan seuraava täysistunto on ensi tiistaina kello 14.

Täysistunto lopetetaan kello 15.05.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Seppo Tiitinen